

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

OBLÍBENÉ KNIŽNÍ TITULY PRO DĚTI A MLÁDEŽ POSLEDNÍCH PĚTI
LET A JEJICH VYUŽITÍ V PEDAGOGICE VOLNÉHO ČASU

Vedoucí práce: doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.

Autor práce: Bohdana Kollerová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: 2.

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

31. 03. 2018

.....

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Heleně Zbudilové, Ph.D., za odborné vedení bakalářské práce, poskytnutí cenných rad a připomínek a trpělivost při konzultacích.

Mé poděkování patří také Václavě Medalové-Hůdové za poskytnutí materiálů a praktických rad při práci v prostředí knihoven. Dále děkuji vedoucím kroužků z Domu dětí a mládeže v Českých Budějovicích, Mgr. Zuzaně Langové a Mgr. Pavlu Tůmovi za pomoc při ověření metod v praxi, stejně jako RNDr. Haně Korčákové, CSc., zástupkyni ředitele Domu dětí a mládeže, za samotné umožnění realizace praktické části mé práce.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretická část	7
1.1 Literatura pro děti a mládež - definice a hlavní rysy	7
1.2 Volný čas a čtenářství dětí.....	10
1.3 Objasnění pojmů čtení a narativní myšlení	11
1.4 Cíle pedagogiky volného času	12
1.5 Přehled školských výchovných zařízení a dalších subjektů, které se zabývají výchovou ve volném čase.....	14
1.6 Možnosti mimoškolní literární výchovy	16
1.7 Metody práce s textem z pohledu pedagogiky volného času	19
1.8 Způsoby zapojení vybraných literárních děl při volnočasových aktivitách dětí a mládeže vedených pedagogem volného času	22
1.9 Výsledky čtenářských výzkumů oblíbených žánrů a knih	24
1.9.1 Výběr nejoblíbenějších knižních titulů pro děti a mládež posledních pěti let.....	25
1.9.2 Tabulka padesáti nejfrekventovanějších výpůjček v letech 2011 – 2015 (všechny výpůjčky bez selekce podle věkové kategorie podle Národní knihovny ČR).....	26
1.9.3 Rok 2016 podle Ankety SUK	28
1.9.4 Česká literatura pro děti a mládež ve statistikách výpůjček knihoven.....	28
1.9.5 Deset nejoblíbenějších literárních děl pro děti a mládež za posledních pět let v českém prostředí	29
1.10 Rozbor vybraných knih	30
1.10.1 J. Kinney, série próz <i>Deník malého poseroutky</i> (2009 – 2016).....	30
1.10.2 J. K. Rowlingová, fantasy série <i>Harry Potter</i> (2000-2016).....	34
1.10.3 Peyo, <i>Šmoulí olympiáda</i> (2011).....	36
1.10.4 I. Peroutková, <i>Anička na řece</i> (2016).....	37
2 Praktická část	38
2.1 Ověření metod v praxi.....	38
2.1.1 Metoda <i>Studijní průvodci</i>	38
2.1.2 Metoda <i>Svět v mé hlavě</i>	41

Závěr	44
Seznam použitých zdrojů	46
Seznam příloh	50
Přílohy	51
Anotace	55
Abstract	55

Úvod

Bakalářská práce se bude zabývat oblíbenými knižními tituly pro děti a mládež posledních pěti let a možnostmi jejich využití při rozvíjení čtenářské gramotnosti a čtenářství v pedagogice volného času. Teoretická část se bude zabývat definicí literatury pro děti a mládež, možnostmi mimoškolní literární výchovy a výsledky čtenářských průzkumů oblíbených žánrů a knih. Navazovat bude výběr deseti nejoblíbenějších knižních titulů pro děti a mládež posledních pěti let a jejich rozbor. Praktická část bude zaměřena na vytvoření *sady pracovních listů* a na jejich případné ověření v praxi s následnou reflexí a dále na zapojení vybraného literárního díla formou *předčítání* při esteticko-výchovné činnosti účastníků dětského věku.

Definice literatury bude vymezena pomocí knihy Josefa Peterky *Teorie literatury pro učitele* (2010), která není z hlediska tématu bakalářské práce zcela nová, ale postihuje základní obecné charakteristiky celé oblasti literatury pro děti a mládež, a proto bude použita jako výchozí. Aktuálnější poznatky jsou potom doplněny z dalších zdrojů, které sledují kontexty, problémy a trendy literatury pro děti a mládež. Obecně nacházejí s výchozí knihou shodu, proto budou pro relevanci hledání definice využity.

Dále budou uvedeny *metody práce s textem z pohledu pedagogiky volného času*. Tyto metody je možné odvodit od metod, které se cíleně využívají ve školním prostředí, protože většinu z nich lze s úspěchem aplikovat i v prostředí mimoškolním. Při uvádění metod bude vycházeno z publikace *Moderní didaktika* (2015) autora Roberta Čapka. Metody a aktivity budou vybrány s ohledem na možnosti jejich všestranného pedagogického využití.

Pro vymezení pojmu *mimoškolní výchova* budou využity citace k tématu z webu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a z nich dále vyjmenovány oblasti pro využití literatury pro děti a mládež v pedagogice volného času.

Do teoretické části bude dále zahrnut *žebříček nejoblíbenějších knih pro děti a mládež za posledních pět let*. Výběr bude pamatovat na skutečnost, že odborníky oceněná a doporučovaná literatura často není tou, po které čtenář ve své volbě sáhne. A v případě dětského čtenáře to platí dvojnásob. Proto budou použity reálné statistiky výpůjček v knihovnách. Statistiky pravidelně sestavuje na základě elektronické evidence knih Vít Richter pro Národní knihovnu ČR. Další doplňující informace k tématu poskytla knihovnice Václava Medalová-Hůdová, proto bude možné pracovat s přesnými celostátními daty knihoven.

Rozbor vybraných knih pak položí základ k sestavení pracovních listů a dále k provedení praktické části práce. Tím bude ověření možností využití literárních děl nebo námětů z těchto děl *v prostředí volnočasových aktivit účastníků dětského věku.*

1 Teoretická část

1.1 Literatura pro děti a mládež - definice a hlavní rysy

J. Peterka v díle *Teorie literatury pro učitele* uvádí, že se jedná o literaturu (literatura pro děti a mládež), která je mentálně blízká nedospělým recipientům od 3 do 15 let. Představuje určitý komunikační a svým způsobem specifický okruh, který má stabilní a věkově vyhraněné publikum. Dále se vyznačuje typickými žánry, specializovanými autory a ilustrátory.¹ Také zde existuje množství nakladatelství a časopisů s pevnými vazbami na filmovou a televizní produkci. *„Její jádrem je intencionální literatura pro děti a mládež, tj. tvorba dětem a mládeži záměrně adresovaná. Bývá určena i vnějšími atributy (podtitul, edice, nakladatelství, ilustrace, údaje o věkové kategorii čtenáře.) V širším (ne však obecně přijímaném) pojetí zahrnuje literatura pro děti a mládež i literární texty, které nebyly původně dětem určeny, druhotně se ale staly trvalou součástí dětské četby a vzdělanosti.“*²

Jako texty, které nebyly dětem a mládeži primárně určeny, ale dostaly se spontánně do jejich povědomí, J. Peterka označuje zejména báje a pověsti, lidové pohádky a bajky, biblické příběhy a některá díla z tzv. „klasiky“, ať už české nebo mezinárodní. Příkladem by mohly být westerny K. Maye, pohádky B. Němcové, nebo *Robinson Crusoe* od D. Defoa. Tyto známé příběhy se dostávají do povědomí dětí a mládeže nejen četbou, ale také filmovou formou³, přepravěním nebo formou komiksovou.

Tato literatura je na rozdíl od literatury pro dospělé více závislá na potřebách svého čtenáře, musí být přístupnější, přitažlivější i podnětnější ve vztahu k určitému věku, zároveň není závislá na proměnách literárních směrů a norem, historicky se vyvíjela odlišně. Podobně jako literatura pro dospělé je polarizovaná na oblast umělecké tvorby a tvorby populární, ale vyhraněnost zde nemá pevné hranice, jako je tomu u tvorby pro dospělé.

---

¹ Srov. PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*, s. 275.

² PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*, s. 275.

³ Srov. URBANOVÁ, S. *Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí*, s. 11, uvádí, že v současné globalizační kultuře nepřevládá fenomén novosti, protože 20-40 % knižní produkce tvoří série, které mají vazbu na masmediální produkci.

Jak poznamenává S. Urbanová, která se ve své monografii zabývá především rozbořením současných trendů v oblasti literatury pro děti a mládež, původní česká literatura pro děti a mládež zaznamenala oproti období konce 20. století proměnu, aby současného adresáta zaujala. Klasické tituly nahradila osobitá autorská díla širokého druhového rozpětí a jejich společným znakem je přesah adresáta, Urbanová dokonce hovoří o *kolapsu věkovosti*⁴, stejně jako obtížně vidí vymezení žánru.

U literatury pro děti a mládež se podle J. Peterky projevují tři estetické priority⁵:

- *funkce socializační*, podporující schopnost uvědomění si vlastní osobitosti a zároveň hledání svého místa ve společnosti dalších lidí
- *funkce vzdělávací*, která podněcuje zájem dítěte o poznávání (např. encyklopedie)
- *funkce imaginativní*, podporující volnou fantazii, hravost a tvořivost dítěte

Tematicky u literatury pro děti a mládež dominuje dětství a dospívání, rodina, přátelství, první lásky, příroda a poetizovaná minulost (báje a pověsti). Její nedílnou složkou je *ilustrace*, u vybraných žánrů a knižních publikací jako leporelo, obrazová kniha, komiks. Je rovnocenná s literárním textem a často je i tomuto textu nadřazená.

Žánry literatury pro děti a mládež J. Peterka rozlišuje pomocí adresnosti, pracuje s rozdílným věkem čtenářů, ale zahrnuje i rozdílný původ žánrů.

Podle původu rozlišuje 3 zdroje⁶:

- *žánry výhradně určené pro děti a mládež* (např. autorská pohádka, próza s hrdinou, naučná fikce, obrazová kniha, říkadla)
- *žánry převzaté v literárních adaptacích z folklorní a starověké literatury* (mýtus, epos, bajka, pověst a pohádka)
- *žánry univerzální*, které jsou specificky modifikovány (próza dobrodružná, vědeckofantastická, historická, biografická, detektivní, přírodní, fantasy, dále pak poezie a komiks)

Nabídka by měla vždy korespondovat s ontogenezí psychiky čtenáře, směřovat od nerozlišenosti funkcí (synkretismu) k osamostatňování.

---

⁴ Srov. URBANOVÁ, S. *Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí*, s. 9.

⁵ Srov. PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*, s. 276.

⁶ Tamtéž.

Jak poznamenává S. Urbanová, v současnosti hojně dochází k *hybridizaci žánrů*, navíc je zaznamenán také posun k hudbě, filmu, rozhlasu, videu a k elektronickým médiím.⁷

Chceme-li se zabývat jednotlivými žánry, potom charakteristiku podle J. Peterky je možné považovat za výstižnou. V současné tvorbě literatury pro děti a mládež dochází k jejímu těsnějšímu propojení s literaturou pro dospělé, proto se autor zamýšlí nad žánry charakteristickými⁸, kterých rozlišuje šest.

- *Říkadlo*: Krátký poetický žánr dětského folkloru upřednostňující zvukově rytmické efekty před věcným sdělením.
- *Autorská pohádka*: Spjata s konkrétními autory, má reálné a aktualizací prvky, časoprostorové zakotvení, humor, hravost, lyrismus i filozofii.
- *Poezie pro děti*: Rýmovaná, rytmická a pointovaná, epická i lyrická, starší děti oslovuje spíše zpívaná.
- *Dívčí román*: Určený dospívajícím dívkám, pomáhá k osobnímu zrání, vyvinul se ze sentimentální prózy 18. století. Protipólem je „chlapecký příběh“ s důrazem na dobrodružné a detektivní náměty.
- *Komiks*: Akční příběh vyprávěný prostřednictvím série navazujících kreseb doplněných zkratkovitou řečí postav.
- *Čítanka*: Komponovaný soubor krátkých textů, většinou od různých autorů a z různých dob. Poskytuje čtenářský zážitek i fakta o světě a literatuře. První čítankou, kterou chápeme jako základ čtení, je slabikář.

Repertoár žánrů podle J. Peterky koresponduje s ontogenezí psychiky, následující rozdělení tedy odpovídá věku adresáta⁹:

- *věk předškolní* (3-6 let): říkadla, leporela, prostorové a obrázkové knihy, jednoduché pohádky, krátká vyprávění
- *mladší školní věk* (6-10 let): pohádky, pověsti, rytmické verše, zvířecí komiksy, vyprávění ze života, přírody nebo historie
- *starší školní věk* (11-15): dívčí romány, dobrodružná a detektivní literatura, vědeckofantastická a faktografická literatura

⁷ Srov. URBANOVÁ, S. *Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí*, s. 9.

⁸ Srov. PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*, s. 277.

⁹ Tamtéž.

Podle J. Čeňkové je toto rozlišení svým způsobem neúplné, protože v civilizovaných zemích zůstávají mladí dospělí lidé dlouho infantilními, tj. ve věkové kategorii mezi 13 až 33 lety, poté infantilita postihuje i jejich životní styl, módu, zájmy, mezi které patří i četba. V četbě lze tento široký receptivní zájem vysledovat z pohledu různých variant fantasy literatury, pohádkových románů a komiksů, velmi často se pro velký zájem objevují i několikadílné ságy těchto tiskovin¹⁰.

Jak ve své monografii J. Čeňková shrnuje, díla literatury pro děti a mládež, která v posledním desetiletí vycházejí, provokují a poodkrývají nové umělecké možnosti, zároveň se zabývají skrytým smyslem věcí. Nechybí jim imaginativní, poetický nebo filozofický náboj. Jsou silně ovlivněna masmédií, nabourávají tradiční rozdělení žánrů a provokují nastolenými otázkami nejen děti a mládež¹¹. Ale jsou také denně konfrontována s realitou současnosti, totiž s dětským zaujetím v oblasti jiných aktivit, jako jsou trvale rozrůstající se sociální sítě nebo sport.

1.2 Volný čas a čtenářství dětí

Volný čas je čas, který má sloužit k odpočinku, ke znovunabytí energie. Především se jedná o čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které jinak vyplývají z jeho sociálních rolí.¹² Společným rysem pro trávení volného času je tedy dobrovolnost, možnost nakládat s ním podle přání člověka. I. Prázová ve výzkumu zaměřeném na čtenářství českých dětí uvádí, že jen některé zařazují dobrovolně čtení do svých volnočasových aktivit, protože způsobů trávení volného času je mnoho a děti mají svůj volný čas podstatně organizovanější, než v minulosti.¹³

Polovina dětí oceňuje čtení jako zábavu, další část ho vnímá jako povinnost, která jim nepřináší žádné podstatné potěšení, ale chápou, že se bez něj v životě neobejdou. Přibližně každé páté dítě má ke čtení negativní postoj, zejména proto, že tuto aktivitu hodnotí jako namáhavou a nudnou. Jedná se obvykle o děti s nezvládnutou čtenářskou dovedností.¹⁴ Zde se nabízí otázka, zda je možné dětské čtenářství podpořit v prostředí volnočasových aktivit, které jsou dobrovolné a školní „povinnost číst“ by se zde mohla změnit na „možnost si číst“.

---

¹⁰ Srov. ČEŇKOVÁ, J., *Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí*, s. 81.

¹¹ Tamtéž.

¹² Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*, s. 13.

¹³ Srov. PRÁZOVÁ, I., HOMOLOVÁ, K., LANDOVÁ, H., RICHTER, V. *České děti jako čtenáři*, s. 55.

¹⁴ Tamtéž, s. 101.

1.3 Objasnění pojmů čtení a narativní myšlení

V této souvislosti je nutné zmínit terminologii: *čtení – četba – čtenářství – čtenářská kultura*. Bude využita základní definice pojmů, kterou uvedl J. Trávníček ve své knize *Česká čtenářská republika*, protože je možné ji považovat za výstižnou.

Čtení definuje J. Trávníček jako mediální a kulturní techniku, dovednost, obecnou schopnost porozumění textu, jako kompetenci, která přichází ve formě určité nadstavby *narativního myšlení*. I. Prázová ve svém výzkumu dodává: „*Akt čtení vyžaduje vedle silného soustředění také klid a čas. Děti často pobývají v dynamickém prostředí, které soustředění na jednu jedinou aktivitu téměř znemožňuje.*“¹⁵

Četbou J. Trávníček označuje hodnotový a hodnotící akt, pro nějž je důležitý jak výběr a preference, tak výpovědní určitost. *Čtenářství* vzniká jako socio-kulturní návyk, cílené pěstování čtení. Základní podporu dětského čtenářství vytváří trojúhelník rodiče – škola – knihovna.¹⁶ Podle I. Prázové je jedním z hlavních předpokladů úspěšného čtenářství proměna čtení v příjemnou aktivitu, v zábavu, aby dítě četlo ze svého zájmu a pro potěšení, nikoli z povinnosti.

Čtenářská kultura je podle J. Trávníčka celek všech činností spojených s třemi předchozími kategoriemi, sféra všeho, co se ke čtení vztahuje, například abstraktní či logické myšlení.

Čtení se dále věnuje detailněji, protože jako kompetence přichází ve formě určité nadstavby *narativního myšlení*. Dovězení mentálního vývoje dítěte se uskutečňuje skrze narativní myšlení. „*Ve chvíli, kdy dosáhneme stadia narativního myšlení, jsme – podle Crawforda - mentálně či kognitivně úplní.*“¹⁷ V této fázi pak člověk přijímá více než tři čtvrtiny informací prostřednictvím textu, proto není na místě v žádné životní etapě se čtení vyhýbat či na ně rezignovat. I. Prázová se v úvodu své knihy zamýšlí nad souvislostí mezi čtenářskou gramotností dítěte a jeho úspěšností ve vzdělávacím procesu a dochází k názoru, že čtení je faktickým klíčem k mediální kultuře.¹⁸ Role čtení je tedy do vysoké míry rolí socializační, a to hned ze tří důvodů.

¹⁵ Srov. PRÁZOVÁ, I., HOMOLOVÁ, K., LANDOVÁ, H., RICHTER, V. *České děti jako čtenáři*, s. 102.

¹⁶ Tamtéž, s. 101.

¹⁷ TRÁVNÍČEK, J. *Česká čtenářská republika*, s. 29. Vysvětlivka Chris Crawford - americký odborník na umělou inteligenci, počítačové hry a kognitivní vědy.

¹⁸ Srov. PRÁZOVÁ, I., HOMOLOVÁ, K., LANDOVÁ, H., RICHTER, V. *České děti jako čtenáři*, s. 9.

- Čtení začleňuje člověka do společnosti a zaručuje, že z ní není vyloučen; jde o vztah „člověk a společnost“.
- Čtení vytváří vazby mezi lidmi navzájem, tj. mezi jednotlivými čtenáři; jde o vztah „člověk a člověk“.
- Čtení je aktem sdílení, socializace – toho, kdo čte, s tím, kdo daný text napsal; jde o vztah „čtenář a autor textu“, kdy člověk prvotně hledá logiku a záměr literárního díla, posléze osobnost autora.¹⁹

Paradoxem čtení je, že je vykonáváno individuálně, ovšem v sociálním kontextu. Čtenář je daným kontextem utvářen a současně jej utváří.²⁰

Bohužel současnost přeje hlavně činnostem aktivizujícím zejména povrchové struktury dětského vnímání a prožívání. Pro dítě jsou jednodušší, vyžadují méně duševní námahy, to znamená, méně soustředěného hlubokého přemýšlení. Mezi tyto aktivity lze zařadit sledování televize, videa, internetu nebo hraní počítačových her.²¹

1.4 Cíle pedagogiky volného času

*Všeobecným cílem pedagogiky volného času je rozvoj jedince a jeho začlenění do společnosti. Specifickým cílem pak rozvoj volnočasové kompetence, která následně vede k volnočasové zralosti.*²²

*Volná definice volnočasové kompetence by mohla znít jako soubor vlastností, schopností a dovedností, které člověk využívá ku prospěchu svému i celé společnosti.*²³

Přesto, že pedagogika volného času musí neustále vycházet z aktualizovaných stavů společnosti, jsou aktivity, které svou roli nikdy neztratí. Jednou z nich je čtení. Nemusí se jednat jen o literární kroužky ve školních družinách nebo knihovnách, může jít o výchovu ke kvalitnímu výběru vhodné literatury podle věku a zájmů, protože výběr vhodné knihy, kterou si dítě samo přečte, rozumí jejímu obsahu a zaujme ho, je tím nejdůležitějším faktorem pro budoucí pozitivní vztah k četbě.²⁴

¹⁹ Srov. TRÁVNÍČEK, J. *Česká čtenářská republika*, s. 29.

²⁰ Tamtéž, s. 30.

²¹ Srov. PRÁZOVÁ, I., HOMOLOVÁ, K., LANDOVÁ, H., RICHTER, V. *České děti jako čtenáři*, s. 102.

²² METODICKÝ PORTÁL RVP, SMOLÍKOVÁ, K. *Předškolní vzdělávání a klíčové kompetence* Dostupné na WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/990/predskolni-vzdelavani-a-klicove-kompetence.html/>>.

²³ Zápis z přednášky *Aplikovaná pedagogika volného času*, KOČEROVÁ, M., TF JČU, 25. 11. 2017, Dostupné na WWW: <<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/990/predskolni-vzdelavani-a-klicove-kompetence.html/>>.

²⁴ Srov. PRÁZOVÁ, I., HOMOLOVÁ, K., LANDOVÁ, H., RICHTER, V. *České děti jako čtenáři*, s. 105.

Současný svět nabízí mnoho činností, které jsou interaktivnější, zábavnější a méně náročné na soustředění a lze je dělat kolektivně s kamarády, jak ostatně při volnočasových aktivitách dětí a mládeže můžeme reálně pozorovat. Není to právě ten okamžik, kdy bychom mohli dětským účastníkům těchto volných aktivit vhodné knihy třeba ukázkou nabídnout?

Čtení ze své podstaty má a vždy bude mít obtížnou roli přesvědčit děti o tom, že by pro ně mohlo být ve světě jiných lákadel radostí. Má přitom nejen potenciál nabídnout jim nový rozměr vnímání nejen okolního světa, ale především vnímání jejich vlastního já.²⁵

Dětské čtení je předmětem zájmu rodičů, škol, knihoven, vydavatelů i sdělovacích prostředků. Je a zřejmě i v budoucnu bude základní kompetencí pro všechny způsoby získávání znalostí a zpracování informací. Například výběr kompetencí (dovedností) lze podle J. Bednářové získat či procvičit u mladších dětí pomocí literatury formou jednoduchých pracovních listů.

- *Porozumění textu* – prostředek: Úryvek z vybrané knihy v délce jednoho uceleného odstavce, ke kterému je vytvořeno několik otázek vztahujících se přímo k obsahu. Otázky mohou být otevřené nebo kvízové, dále doplňovací. Na závěr je vhodné grafické ztvárnění postavy nebo věci objevující se v textu.
- *Orientace v textu* – prostředek: Ukázky v podobě pracovních listů slouží k uvědomění si jednotlivých postav úryvku.
- *Řešení problémů* – prostředek: Pomocí rozebrání vhodného textu formou diskuse účastníků ujasnit orientaci účastníků v navozené situaci, vyslechnout všechny názory. Vedení diskuse tak, aby každý účastník mohl vyjádřit názor.
- *Vyhledávání v encyklopedii* – prostředek: Podle úryvku účastníci poznávají věc nebo živočicha, charakteristiky musejí být jasné a logické, otázky na text vhodně navazující. V závěru je opět dobré práci zakončit grafickým znázorněním předmětu pracovního listu.

Co vyžaduje příprava sad úloh od tvůrců? Určitě je nutné vědět, jaké čtenářské strategie nebo dovednosti by měli žáci (děti) na určitém stupni vývoje zvládat.²⁶

---

²⁵ Srov. PRÁZOVÁ, I., HOMOLOVÁ, K., LANDOVÁ, H., RICHTER, V. *České děti jako čtenáři*, s. 24.

²⁶ KOŠŤÁLOVÁ, H., *Sady úloh pro rozvíjení čtenářské gramotnosti žáků*, *Kritické listy*, 40/2010, s. 17.

1.5 Přehled školských výchovných zařízení a dalších subjektů, které se zabývají výchovou ve volném čase

Níže uvedená školská zařízení a subjekty pro práci s dětmi ve volném čase využívají při vedení svých zájmových aktivit rozmanité metody literárních činností. J. Pávková k zařízením uvádí: „Školská zařízení lze rozdělit do tří skupin. Jednotlivé skupiny mají svá specifická poslání, plní základní funkce různými způsoby, pedagogické ovlivňování volného času má své zvláštnosti.“²⁷

Jednotlivá zařízení pracují podle vlastního školního vzdělávacího programu, jejich poslání konkrétněji určují příslušné vyhlášky. Rámcový vzdělávací program pak vymezuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Předškolní vzdělávací a výchovná zařízení

- Mateřské školy
- Dětské skupiny

Školská výchovná zařízení pro zájmové vzdělávání

- Školní družiny
- Školní kluby
- Střediska volného času jako jsou domy dětí a mládeže a stanice zájmových činností

Školská výchovná a ubytovací zařízení

- Domovy mládeže
- Internáty
- Školy v přírodě

Školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu

- Diagnostické ústavy
- Dětské domovy
- Výchovné ústavy

Příklady dalších subjektů, které se zabývají výchovou ve volném čase

---

²⁷ PÁVKOVÁ J., *Pedagogika volného času*, s. 35.

- Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- Obce a města (zřizují *muzea, galerie, knihovny, divadla, kulturní domy* a další)
- Nestátní neziskové organizace (*občanská sdružení, Junák, Pionýr* a další)

V našich podmínkách se v současnosti na pedagogickém ovlivňování volného času nejvíce podílejí zařízení školská. Jedná se o zařízení pro zájmové vzdělávání (školní družiny, školní kluby, střediska volného času), dále výchovná a ubytovací zařízení a zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu. Z nestátních neziskových organizací jde nejčastěji o občanská sdružení, která se zaměřují jednak na aktivity dětí, ale i dospělých.²⁸

Výsadní postavení mezi ostatními volnočasovými aktivitami mají zájmové činnosti. Je možné je chápat jako prostředek k cílevědomému probouzení, uspokojování a rozvíjení zájmu a schopností. Během těchto činností dochází k uspokojování různých potřeb, jako je poznávání, seberealizace, příslušnost ke skupině, sociální kontakty, potřeba pohybu a další.

Zájmy lze dělit na hluboké a povrchní, krátkodobé a dlouhodobé. Z hlediska společenských norem lze hodnotit zájmy na žádoucí (zájem o sport, kulturu, společenské dění a další) a zájmy nežádoucí (alkohol, drogy, hráčství a další).

Zájmy se realizují a rozvíjejí při zájmových činnostech. Tradičně se dělí na společenskovední, pracovní-technické, přírodovědně-ekologické, esteticko-výchovné, tělovýchovné a sportovní.²⁹

Téma této bakalářské práce směřuje k *esteticko-výchovné činnosti*, kam patří kromě *literární a dramatické* činnosti také činnost hudební a výtvarná. Ovšem je celá řada zájmových oblastí, které neumožňují přesné vymezení činností, proto dochází k jejich prolínání, například na činnosti hudebně-pohybové, *literárně-dramatické*, dramaticko-hudební, rukodělné výtvarného zaměření, poznávání přírody s turistikou a sportem a podobně. Obsah zájmových činností vychází z charakteristiky oboru.³⁰ Práci s literaturou řadíme primárně k činnosti literární a dramatické a k jejich různým podobám. Těch využívá například osobnostní a sociální výchova, která pomocí smyslového vnímání, smyslové paměti a představivosti, asociace,

²⁸ Srov. PÁVKOVÁ J., *Pedagogika volného času*, s. 61.

²⁹ Tamtéž, s. 67.

³⁰ Tamtéž.

zvukových či hraných etud, tance, kresby nebo imaginárních rekvizit pomáhá rozvoji komplexnosti osoby člověka.³¹

Organizace, které se věnují výchově dětí a mládeže ve volném čase jsou státní i soukromé. Podle zřizovatele lze určit, jakým směrem jsou zaměřeny. Komerční organizace sledují zejména potřeby účastníků těchto aktivit, na druhé straně spektra jsou církevní a neziskové organizace, které sledují především hodnoty („Hodnoty se utváří během socializace a akulturace. Více či méně souvislý systém hodnot reguluje a usměrňuje chování jedince.“³²) Školská zařízení by měla sledovat obě zaměření, měla by být neutrální.

K hodnotám má vést pedagog žáky také na základě *Rámcového vzdělávacího programu ČR*³³. Rámcový vzdělávací program ČR, zvláště v *prostředí volnočasových aktivit účastníků dětského věku*, nabádá k rozvoji zájmů a individuálních předpokladů účastníků. Ty potom, podle nabídky kroužků a kurzů zařízení, s ohledem na věk účastníků, rozvíjejí u účastníků kompetence, které volně navazují na absolvované školní vzdělání.

V této souvislosti se nabízí myšlenka, že práce s literaturou samotnou není nijak podmíněna schopností umět číst, protože jak praxe dokazuje, literaturu je možné vhodně využít i u předškolních dětí. Rozvíjet vztah a chuť ke čtení, bez ohledu na věk člověka, je velkou výzvou všech odvětví pedagogiky i celé společnosti.

1.6 Možnosti mimoškolní literární výchovy

Možnostmi mimoškolní literární výchovy rozumíme využití literatury v *prostředí volnočasových aktivit dětí a mládeže, přičemž se může jednat jak o vzdělávání zájmové, tak neformální*. Webové stránky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky uvádí: „*Význam vzdělanosti a vzdělávání pro společnost roste a v soutěži jednotlivých zemí vzdělanost populace a její vědecká úroveň rozhodují o budoucnosti země. Vzdělávání uspokojuje celou řadu potřeb a zájmů. Motivace ke vzdělávání je podmíněna důvody existenčními/ekonomickými, společenskými/socializačními a individuálně psychickými/osobnostními*.

Zájmové a neformální vzdělávání významně zasahuje do oblasti naplňování volného času jedince, a je zvláště důležité pro děti a mládež. Volný čas je významnou sociologickou,

³¹ Vlastní zápis z přednášky *Osobnostně-sociální výchova*, POKORNÝ, J., TF JČU, 2. 12. 2017.

³² Vlastní zápis z přednášky PVČ, MACKŮ, R., TF JČU, 15. 6. 2016, Dostupné z WWW:

<<https://drive.google.com/drive/folders/0B8CRctGvnT2YfIJMcExGbUtRWWZidE1OUExHWUxNRE80RDVMaHZDWTJORINyOUtPUWJCV1k>>. s. 3

³³ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, s. 8.

*ekonomickou a pedagogickou kategorií a jeho smysluplné využívání přispívá k rozvoji osobnosti jedince, jeho zájmů a nadání. Často může pozitivně ovlivnit i budoucí profesní dráhu jedince a je významným prostředkem prevence rizikového chování, především dětí a mládeže.*³⁴

Neformální a zájmové vzdělávání je na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky definováno následujícími způsoby:

Neformální vzdělávání

*„Neformální vzdělávání se uskutečňuje mimo formální vzdělávací systém (formální vzdělávání vede k dosažení určitého stupně vzdělání doloženého certifikátem, např. vysvědčením, diplomem) a nevede k ucelenému školskému vzdělání. Jedná se o organizované výchovně vzdělávací aktivity mimo rámec zavedeného oficiálního školského systému, které zájemcům nabízí záměrný rozvoj životních zkušeností, dovedností a postojů, založených na uceleném systému hodnot. Tyto aktivity bývají zpravidla dobrovolné. Organizátory jsou sdružení dětí a mládeže a další nestátní neziskové organizace (NNO), školská zařízení pro zájmové vzdělávání – především střediska volného času, vzdělávací agentury, kluby, kulturní zařízení a další.*³⁵

Zájmové vzdělávání

„Zájmové vzdělávání stejně jako neformální vzdělávání tvoří nedílnou součást procesu celoživotního učení. Zájmové vzdělávání je právně ukotveno v zákoně č.561/2004 Sb.o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a je zde definováno v § 111 jako vzdělávání poskytující účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na různé oblasti. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech. Střediska volného času se dále podílejí na další péči o nadané děti, žáky a studenty a ve spolupráci se školami a dalšími institucemi rovněž na organizaci soutěží a přehlídek dětí a žáků. Zájmové vzdělávání jednoznačně napomáhá naplňovat vzdělávací cíle stanovené školským zákonem.

---

³⁴ MŠMT, *Zájmové a neformální vzdělávání*, Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-a-neformalni-vzdelavani>>.

³⁵ MŠMT, *Neformální vzdělávání*, Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/neformalni-vzdelavani-1>>.

*Zájmové vzdělávání neposkytuje stupeň vzdělání, zabývá se však aktivitami potřebnými pro rozvoj osobnosti, kompenzuje jednostrannou zátěž ze školy, zajišťuje duševní hygienu, má funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, preventivní, zdravotní (relaxační a regenerační), sociální a preventivní, rozvíjí schopnosti, znalosti, dovednosti, talent, upevňuje sociální vztahy.*³⁶

Výše uvedené charakteristiky volnočasového vzdělávání tedy jasně vymezují místa, kde by mohl teoreticky vzniknout prostor pro mimoškolní literární výchovu a zároveň by mohl být proveden výzkum využití vybraných titulů literatury pro děti a mládež v praxi. Není možné předem odhadnout, kde bude mít výzkum větší efekt, bude určitě záležet na konkrétní skupině a také na dosavadním vedení dětí k literatuře. Ale obecně se lze domnívat, že dětský čtenářský kroužek budou navštěvovat děti se zájmem o literaturu a že nabízené tituly budou přijímány vstřícně. Ve školních družinách či mateřských školách bývá práce s textem součástí třídního vzdělávacího programu a například čtení pohádek je stálou součástí některých denních rituálů. Své místo by pak literatura mohla nalézt i v zájmových kroužcích, které se primárně věnují například umělecké činnosti a s pomocí vhodného motivu pak podporovat kreativní výkony zúčastněných. Zájem o knihu samotnou by mohl být pozitivním efektem celého výzkumu.³⁷

Je patrné, že využívání literárních děl při aktivitách pedagogiky volného času může pomáhat mladému člověku utvářet preference při formování hledisek zhodnocování volného času v dospělosti, zvláště pokud chybí základy z rodinného prostředí. J. Toman uvádí, že literatura pro děti a mládež má tři *funkce: estetickou, formativní a poznávací*.³⁸ *Funkce estetická* vyvolává prostřednictvím uměleckého obrazu estetický zážitek. *Formativní funkce* (výchovná) seznamuje s normami v mezilidských vztazích, poukazuje na povinnosti dítěte jak ve vztahu k vlastní osobě, tak ve vztahu k druhým lidem. Snaží se vytvořit společensky žádoucí mravní cítění, myšlení i konání. Funkce formativní se projevuje ve většině žánrů literatury pro děti a mládež, zejména u pohádky, bajky a v próze s hrdinou. *Funkce poznávací* sděluje dětskému čtenáři věcná fakta o objektivní realitě, obohacuje jeho znalosti, rozvíjí myšlení a intelekt.

³⁶ MŠMT, *Zájmové vzdělávání*, Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>>.

³⁷ *Zájmové vzdělávání, příklady: DDM, školní družiny, kroužky při školách, pobytové tábory*, Neformální vzdělávání, příklady: *knihovny, kluby, kulturní zařízení, a další*.

³⁸ Srov. TOMAN, J. *Didaktika čtení a primární literární výchovy*, s. 72.

Přínos literatury ve školním prostředí popisuje *Rámcový vzdělávací program*: „V literární výchově účastníci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikce od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé percepce, interpretace a produkce literárního textu. Dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivňovat jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.“³⁹

1.7 Metody práce s textem z pohledu pedagogiky volného času

Tyto metody je možné odvodit od metod, které se cíleně využívají ve školním prostředí, protože většinu lze s úspěchem aplikovat i v prostředí mimoškolním. Metody práce s textem ve školním prostředí mají *několik cílů*. Mezi ty nejdůležitější patří *schopnost čtení s porozuměním, zvýšení komunikativních dovedností a dovedností analytického (kritického) zhodnocení textu*.⁴⁰

Při uvádění metod bylo vycházeno z publikace *Moderní didaktika* (2015) Roberta Čapka, kterou je možné považovat z pohledu výukových metod za základní pramen. Metody a aktivity jsou z knihy vybrány a popsány tak, aby byly vhodné pro všestranné pedagogické využití.

Jedná se o tyto metody:

- *Čtenářské dopisy* – metoda vhodná pro práci s textem, ale také s filmem, uměleckým dílem a podobně. Probíhá nejčastěji ve dvojici, která si po přečtení textu (shlédnutí filmu, atd.) napíše navzájem dopisy zachycující bezprostřední reakci čtenářů na obsah díla.⁴¹
- *Čtení s otázkami* – metoda vhodná pro získávání informací z daného textu. Ve dvojici si účastníci projdou text a vzájemně si po každém odstavci položí k obsahu textu otázky. Účastníci musí nad otázkami přemýšlet a zároveň se vzájemně učí srozumitelné formulaci a porozumění druhému.⁴²
- *Doplňování* – metoda pro čtení s porozuměním a rozvoj dalších čtenářských dovedností je doplňování textu. Jednotlivé odstavce mají vynechaná slova či celé věty

---

³⁹ MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, s. 16.

⁴⁰ Srov. ČAPEK, R. *Moderní didaktika*, s. 300.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž, s. 301.

a účastníci tato místa doplňují podle náповěd nebo podle vlastní fantazie, záleží na zadání pro práci, metoda má možnost mnoha modifikací.⁴³

- *Dvojité deník* – metoda práce s textem, která slouží zejména k porozumění obsahu textu a používá se hlavně na začátku práce s textem. Účastníci individuálně přečtou svůj text a vyznačují nejzajímavější pasáže. Ty následně doplní vlastním komentářem. Vzájemně si pak ve skupině sdělují své postřehy a naopak vyjadřují se k postřehům ostatních. Celá skupina pracuje, účastníci si rozšiřují slovní zásobu a zaznamenávají při diskusi nové informace na probíranou problematiku.⁴⁴
- *INSERT značky* – způsob práce s textem, který pomáhá k lepšímu porozumění a slouží k systematizaci textu a poznámek. Zkratka I.N.S.E.R.T. znamená „interaktivní poznámkový systém pro efektivní čtení a myšlení“. Účastníci pracují s textem tak, že vedle odstavců, vět a pasáží připisují značky podle toho, jak textu porozuměli.
- *Klíčová slova* – metoda je důležitá nejen pro práci s rejstříky, štítky a dalším značením textů a pramenů obecně, ale i jako způsob myšlení. Dovednost dobře určit klíčová slova zároveň dokládá dovednost porozumět textu a vyjmout z něj důležité prvky.
- *Literární kroužek* – strukturovaná literární diskuse nad přečteným textem vycházející z různých rolí, které účastníci zaujímají, se nazývá literární kroužek. Metodu lze provozovat v rámci celé skupiny, ale i menších skupinkách. Po přečtení libovolného textu pedagog rozdává účastníkům role, v ideálním případě si je účastníci rozdělí sami. Následuje diskuse, kde každý hraje vybranou úlohu podle vyslechnutého textu. Během této metody se účastníci naučí zejména pokládat otázky, než aby sami říkali, co vědí. Metoda má nesčetně variací.⁴⁵
- *Párové čtení* – metoda pro využití při práci se složitějším textem. Tato metoda je vhodná pro fázi uvědomění si významu nových informací při práci s odborným textem. Ve dvojicích je čten text, jeden účastník je „zpravodaj“ a druhý „tazatel“. Společně si naslouchají a shrnují získané informace. Osvědčenou formou po práci touto metodou je tvorba výukového plakátu, kterým mohou sdělit své poznatky dalším účastníkům.⁴⁶
- *Podvojný deník* – metoda má za úkol spojení zkušeností žáka s čteným textem, což vede k lepšímu pochopení textu a posílení vědomí, že literatura má vztah k reálnému

---

⁴³ Srov. ČAPEK, R. *Moderní didaktika*, s. 302.

⁴⁴ Tamtéž, s. 303.

⁴⁵ Srov. ČAPEK, R. *Moderní didaktika*, s. 304.

⁴⁶ Tamtéž, s. 310.

životu. V levé části papíru účastníci uvedou pasáž z vybraného textu, v pravé části pak uvedou komentář, kde svůj výběr pasáže vysvětlí. Ukázky a komentáře by měly být přečteny ve skupině a nahlas, aby mohly být následně pokládány otázky k danému zadání. Je to velmi vhodná metoda pro rozbor článků z novin a časopisů.⁴⁷

- *Skládání textu* – metoda skupinové práce, která zvyšuje dovednost kooperace a zlepšuje soudržnost kolektivu. Pedagog vybere text (souvislý příběh, odborný text, ...) a rozdělí jej na několik částí. Jednotliví účastníci ve skupině si přečtou svou pasáž a pak se pomocí vyprávění snaží předat text dalším členům skupiny. Opakované čtení textu není povoleno. I slabší žáci se pomocí své pasáže uplatní ve skupině a mohou prožívat úspěch s celou skupinou ze správně sestaveného příběhu.
- *Pyramida* – metoda využívající náčrt pyramidy s počty pater podle zadání pedagoga. Patra jsou plněna texty a myšlenkami z předloženého textu (myšlenky, slogany, argumenty,...) s tím, že spodní patro zůstává symbolicky prázdné potenciálně pro celý zbývající obsah daného textu. Výsledkem je práce s odstupňováním informací daného textu podle důležitosti sdělení. Jedná se o posilování čtenářských kompetencí a dovednosti čtení s porozuměním.⁴⁸
- *Řízené poznámky* – metoda je modifikací podvojného deníku, ale odlišná filozofie práce rozvíjí jiné dovednosti a naplňuje jiné vzdělávací cíle. Účastníci nalézají v textu nejdůležitější pasáže, které přepisují do prvního pole tabulky. Do druhého pole pak doplňují vysvětlení vlastními slovy. Jedná se o informace o porozumění textu.⁴⁹
- *Řízené čtení* – metoda, která pracuje s textem kolektivním způsobem, základem je text rozdělený na několik částí. Účastníci čtený text doplňují vlastními otázkami⁵⁰ směřujícími k přečteným informacím nebo předvídají obsah textu v další části, v závěru účastníci nad svými odpověďmi diskutují.⁵¹
- *Společné čtení* – metoda, která posiluje dovednost číst nahlas, a tím schopnost vystoupit před ostatní.⁵²
- *SQ4R* – strategie, která dává smysl způsobu práce s textem. Jedná se o zkratky: S (survey) provedení rychlé předběžné orientace v základní struktuře textu, Q (questions) kladení otázek postihujících dosud neznámé, 4R (read-reflex-recite-

---

⁴⁷ Srov. ČAPEK, R. *Moderní didaktika*, s. 311.

⁴⁸ Tamtéž, s. 312.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž, s. 313.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž.

review) podrobnější čtení textu, pořizování poznámek, nalézání vztahů mezi informacemi, zapamatování si klíčových informací a schopnost jejich shrnutí. Posílením tohoto postupu děti získají potřebný nástroj i pro vlastní samostudium.⁵³

- *Studijní průvodci* – metoda, při níž se účastníci učí individuálně přemýšlet a odpovídat na otázky nad čteným textem. Prostředkem jsou pracovní listy s nedokončenými větami nebo otevřenými otázkami, které se vztahují k předloženému textu. Následná práce má mnoho modifikací a je na pedagogovi, jak potřebuje s účastníky pracovat. Výsledky jsou podobné jako u podvojného deníku.⁵⁴
- *Svět v mé hlavě* – aktivita umožňuje účastníkům používat při práci s textem vlastní představivost, metoda využívá obrazotvornost účastníků. Prostřednictvím řízené vizualizace se účastníci učí, jak vytvářet mentální představy a jak s nimi nakládat. Při práci s obrazem se zlepšuje komunikace ve skupině a vyjadřování jednotlivce, prohlubuje slovní zásoba.⁵⁵
- *Zpřeházené věty* – metoda, která u účastníků rozvíjí schopnost pro systematické a logické uspořádání informací. Zpřeházené věty jsou využity jako vstupní evokační aktivita, zároveň mohou fungovat i při reflexi jako ověření původního konceptu. Prostředkem je rozstříhaný umělecký nebo odborný text, který je nutné poskládat podle jeho smyslu a výpovědní hodnoty. Následuje seznámení s původním neporušeným textem. Zvláště u uměleckého textu vyžaduje tato aktivita i proces tvořivého myšlení.⁵⁶

1.8 Způsoby zapojení vybraných literárních děl při volnočasových aktivitách dětí a mládeže vedených pedagogem volného času

Způsobů zapojení literatury do volnočasových aktivit dětí a mládeže je mnoho. Blíže budou popsány dvě metody, které uvádí ve své publikaci R. Čapek. Metoda *Studijní průvodci*⁵⁷ a metoda *Svět v mé hlavě*.⁵⁸ Tyto metody byly vybrány pro jejich univerzálnost a vhodnost širokého využití v prostředí volnočasových aktivit dětí a mládeže. Praktická část bakalářské práce bude ověřena prostřednictvím těchto metod.

- metoda *Studijní průvodci*

---

⁵³ Srov. ČAPEK, R. *Moderní didaktika*, s. 313

⁵⁴ Tamtéž, s. 314.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž, s. 315.

⁵⁷ Tamtéž, s. 314.

⁵⁸ Tamtéž.

Cíl: kognitivní - účastníci se naučí formovat a vyslovovat vlastní názor

Obsah: práce s texty, práce s pracovními listy, diskuse

Metody: slovní dialogická (rozhovor), praktická (pracovní listy s nedokončenými větami nebo otevřenými otázkami)

Jedná se o metodu, při níž se účastníci učí individuálně přemýšlet a odpovídat na otázky nad čteným textem. Prostředkem jsou pracovní listy s nedokončenými větami nebo otevřenými otázkami, které se vztahují k předloženému textu. Následná práce má mnoho modifikací a je na pedagogy, jak potřebuje s účastníky pracovat. *Pracovní listy* je možné vytvářet na základě konkrétních literárních děl, která buď účastníci aktivit již znají, nebo naopak se s nimi mají seznámit. Výběr typu pracovního listu⁵⁹ se odvíjí od dovednosti, kterou účastníci aktivit procvičují (získávají) a samozřejmě od schopností účastníků. Pro případné vyhodnocování vybraného ukazatele dovednosti je vhodné předkládat účastníkům k tématu stejný pracovní list.

Metoda je vhodná pro všestranné pedagogické využití, je možné ji uplatnit v obecném procesu vzdělávání. V literární výchově rozvíjí nenásilně tvořivou recepci, interpretaci textu, stejně jako slouží pro rozvíjení komunikačních a jazykových dovedností.⁶⁰

- metoda *Svět v mé hlavě*

Cíl: psychomotorický - účastníci se naučí formovat své mentální představy, popsat je, dát jim hmotnou podobu

Obsah: poslech, práce s texty, práce s různými materiály

Metody: slovní monologická (četba, předčítání textů), praktická (umělecká tvorba), slovní dialogická (rozhovor)

Aktivita umožňuje účastníkům používat při práci s textem vlastní představivost, metoda využívá obrazotvornosti účastníků. Prostřednictvím řízené vizualizace se účastníci učí, jak vytvářet mentální představy a jak s nimi nakládat. Při práci s obrazem se zlepšuje komunikace ve skupině a vyjadřování jednotlivce, prohlubuje slovní zásoba, podporuje fantazie jedince.

---

⁵⁹ Srov., BEDNÁŘOVÁ, J. *Literatura mě baví*, s. 28.

⁶⁰ Tamtéž, s. 17.

Obě popsané metody jsou dobře využitelné při *esteticko-výchovné činnosti*, protože mohou zajímavým způsobem seznámit účastníky volnočasových aktivit s vybraným literárním dílem. *Pedagogika volného času* tak může pomáhat rozvoji *čtenářství* účastníků volnočasových aktivit od jejich útlého věku.

1.9 Výsledky čtenářských výzkumů oblíbených žánrů a knih

K výčtu oblíbených literárních děl, která současný dětský čtenář preferuje, by bylo možné dojít ze širokého pohledu a výběr sestavit jako průnik různých hledisek. (Každoročně jsou vyhlašovány české výroční ceny, existují literární soutěže, ankety knihoven a nakladatelství, prodej nových knih, bylo možné zrealizovat vlastní dotazníkové šetření a podobně). Zamýšlení se nad problematikou však přineslo otázku, jaká *klíčová hlediska* by měla být při výběru zohledněna především.

Pro hledání nejčtenějších respektive nejoblíbenějších literárních děl pro děti a mládež v posledních pěti letech byla zvolena, jako jediné klíčové hledisko, *frekvence výpůjček v knihovnách*. Toto hledisko zahrnuje výsledky široké čtenářské obce. Úskalím literatury odborníky oceňované totiž může být to, že se jedná o pohled dospělých, nikoliv dětských čtenářů. Ve výběru proto nejsou zohledněna díla oceněná tradičními českými výročními cenami, jako jsou například Magnesia Litera nebo Zlatá stuha a podobně. Tyto ceny udělují odborníci a vítězné tituly splňují kritéria kvality obsahu stejně jako formy zpracování, nebo poselství. Rozmanitost v oceňování současné české literatury je skutečně pestrá a je nutné připustit, že si ceny svým způsobem konkurují. To utvrzuje v přesvědčení, že zvolené klíčové hledisko pro výběr nejoblíbenějších titulů pro děti a mládež je správné.

Vyhodnocení nejoblíbenějších knih je tedy pevně vázáno na reálnou statistiku výpůjček ve veřejných knihovnách, které na základě elektronické evidence knih poskytují potřebná data Národní knihovně ČR, kde příslušní pracovníci údaje pravidelně vyhodnocují a dále s nimi pracují. Statistika výpůjček vypovídá také o vkusu čtenářů, který se za poslední období zřejmě příliš nezměnil. Není výjimkou, že se v nejvyšších patrech žebříčků oblíbenosti drží knihy vydané kolem roku 2000. Příkladem je série knih *Harry Potter*, která ovlivnila až tři generace čtenářů (dvě generace dětských čtenářů i jejich rodiče⁶¹). Autorce příběhů *J. K. Rowlingové* se podařilo vytvořit paralelu mezi životem hlavního hrdiny příběhu a čtenáře, protože hlavní hrdina v příbězích stárne, stejně jako čtenáři. Vzhledem k celosvětové oblibě díla a okolnostem, které jej od prvního vydání provázejí, lze konstatovat, že se jedná o dílo kultovní.

---

⁶¹ Srov. TRÁVNÍČEK, J. *Česká čtenářská republika*, s. 149.

Ve výběru nejoblíbenější literatury pro děti a mládež nebylo přihlédnuto k objemům prodeje nových knih na knižním trhu, protože zatím nejsou k dispozici spolehlivé statistiky⁶², a dále se pracuje s předpokladem, že knihu kupuje podle svého uvážení dítěti dospělý, který se řídí vlastním vkusem.

1.9.1 Výběr nejoblíbenějších knižních titulů pro děti a mládež posledních pěti let

Výběr nejoblíbenějších knižních titulů v této práci je vázán na statistiku výpůjček Národní knihovny ČR. Statistika nejoblíbenější literatury byla zpracována V. Richtermem za roky 2011 – 2015 a vyšla⁶³ v roce 2017, proto odpovídá zadání bakalářské práce. V tabulkách lze najít tituly nejpůjčovanějších děl literatury pro děti a mládež, které si čtenáři vypůjčili ve vzorku vybraných 32 knihoven⁶⁴ různých velikostí. Uvedený vzorek tvoří cca 8,1 % z celkového počtu výpůjček ve veřejných knihovnách provozovaných obcemi a kraji v České republice. Analýza se týkala celkových výpůjček v počtu 3 174 693. Jak V. Richter uvádí, v celkovém počtu největší frekvenci výpůjček zaznamenala díla britských a amerických autorů (64 %), výpůjčky českých autorů pak tvořily 23 %.

Údaje o výpůjčkách pro účely analýz shromažďuje Národní knihovna ČR v uvedeném vzorku v podobě ISBN. ISBN následně umožňuje v databázi České národní bibliografie dohledávat bližší údaje o výpůjčkách jednotlivých děl.

Půjčování nové a starší literatury

Z celkového počtu výpůjček bylo například v roce 2015 57 % děl vydáno v posledních deseti letech, a tedy pouze 43 % děl připadlo na období starší. A ještě průkaznější je sledování frekvence v půjčování děl, zájem čtenářů o díla vydaná v posledních deseti letech tvořil v roce 2015 plných 78 %.

---

⁶² ZPRÁVA O ČESKÉM KNIŽNÍM TRHU 2014/2015. Dostupné na WWW: <http://ipk.nkp.cz/docs/zprava_o_ceskem_kniznim_trhu_14-15>., s. 7.

⁶³ Citace ze souborného katalogu, ze záznamu o článku dostupného na WWW: <<http://zkraceno.cz/yezv>>., *Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2015*, RICHTER, V. - In: *Čtenář*. -- ISSN 0011-2321.-- Roč. 69, 2017, č. 5, s. 172-174; č. 6, s. 210-214.

⁶⁴ SVK Ústí nad Labem, KM Hradce Králové, KJM Brno, KM Olomouc, MK Tábor, MK Kutná Hora, MK v Třebíči, Knihovna Kroměřížska, ŠK Strakonice, MK Břeclav, MK Bohumín, MK Svitavy, MK Rokycany, MK Domažlice, MK Ústí nad Orlicí, MK Beroun, MK Nymburk, MK Kutná Hora, MK v Hlučíně, MK Bílina, MK Dačice, MK Třeboň, MK Tišnov, MK Kaplice, MK Světlá nad Sázavou, MK Polička, MK Chotěboř, MK Milevsko, MK Stříbro, MK Tanvald, MK Český Brod, MK Dobruška.

1.9.2 Tabulka padesáti nejfrekventovanějších výpůjček v letech 2011 – 2015⁶⁵ (všechny výpůjčky bez selekce podle věkové kategorie podle Národní knihovny ČR)

Pořadí	2015	2014	2013	2012	2011
1.	<i>Kinney Jeff-Deník malého poseroutky: Ošklivá pravda,</i>	<i>Kinney Jeff-Deník malého poseroutky: Ošklivá pravda</i>	James E. L.-Fifty Shades of Grey : Padesát odstínů šedi	Coelho Paulo-Alchymista	Larsson, Stieg-Muži, kteří nenávidí ženy
2.	Orwell George-Farma zvířat	James E. L.-Fifty Shades of Grey : Padesát odstínů šedi	Larsson, Stieg-Muži, kteří nenávidí ženy	Larsson, Stieg-Muži, kteří nenávidí ženy	<i>Rowlingová, Joan K.-Harry Potter a kámen mudrců</i>
3.	Smith Wilbur A.-Řeka bohů	Orwell George-Farma zvířat	<i>Kinney Jeff-Deník malého poseroutky: Zápisky Grega Heffleyho</i>	Harrod-Eagles Cynthia-Roztančená léta	<i>Kinney Jeff-Deník malého poseroutky: Zápisky Grega Heffleyho</i>
4.	Martin George R. R.-Píseň ledu a ohně. Hra o trůny	<i>Rowlingová Joanne K.-Harry Potter a kámen mudrců</i>	Larsson Stieg-Dívka, která koplá do vosího hnízda	<i>Rowlingová Joanne K.-Harry Potter a kámen mudrců</i>	Larsson, Stieg-Dívka, která si hrála s ohněm
5.	<i>Rowlingová Joanne K.-Harry Potter a kámen mudrců</i>	Brown Dan-Inferno	Keleová-Vasilková Táňa-Nikdy	Harrod-Eagles Cynthia-Hraběnka	Larsson Stieg-Dívka, která koplá do vosího hnízda
6.	<i>Kinney Jeff-Deník malého poseroutky: Rodrick je king</i>	Nesbø, Jo-Sněhulák	Larsson, Stieg-Dívka, která si hrála s ohněm	Larsson Stieg-Dívka, která koplá do vosího hnízda	Meyer, Stephenie-Stmívání
7.	<i>Kinney Jeff-Deník malého poseroutky: Zápisky Grega Heffleyho,</i>	Harrod Eagles Cynthia-Napoleon přichází	Kepler, Lars-Svědyně ohně	Larsson, Stieg-Dívka, která si hrála s ohněm	Harrod-Eagles, Cynthia-Divoký princ
8.	James E. L.-Fifty Shades of Grey : Padesát odstínů šedi	Nesbø, Jo-Švábi	Keleová-Vasilková Táňa-Duhový most	<i>Peyo-Šmoulí olympiáda</i>	Brown, Dan-Ztracený symbol
9.	Jonasson,	Larsson, Stieg-	Keleová-	Meyer	Kepler, Lars-

⁶⁵ Citace ze souborného katalogu, ze záznamu o článku dostupného na WWW: <<http://zkraceno.cz/yezv>>., *Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2015*, RICHTER, V. - In: *Čtenář*. -- ISSN 0011-2321.-- Roč. 69, 2017, č. 5, s. 172-174; č. 6, s. 210-214.

	Jonas-Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel,	Muži, kteří nenávidí ženy	Vasilková Táňa- Dva životy	Stephenie- Stmívání	Hypnotizér
10.	<i>Kinney Jeff- Deník malého poseroutky: Poslední kapka</i>	Keleová- Vasilková Táňa- Ranč u dědečka	Keleová- Vasilková Táňa- Lži	<i>Rowlingová J. K.-Harry Potter a relikvie smrti</i>	Fielding, Joy- Ještě mě nezabíjej!

V tabulce statistiky Národní knihovny ČR nejpůjčovanějších literárních děl v letech 2011 – 2015 se nachází sedm titulů literatury pro děti a mládež:

Kinney J., *Deník malého poseroutky: Ošklivá pravda (2011)*

Rowlingová, J. K., *Harry Potter a kámen mudrců (2000)*

Kinney J., *Deník malého poseroutky: Zápisky Grega Heffleyh (2009)*

Kinney J., *Deník malého poseroutky: Rodrick je king (2009)*

Peyo, *Šmoulí olympiáda (2011)*

Kinney J., *Deník malého poseroutky: Poslední kapka (2010)*

Rowlingová J. K., *Harry Potter a relikvie smrti (2010)*

Nejpůjčovanější knihy z oblasti literatury pro děti a mládež jsou tituly ze série *Deník malého poseroutky*. V našem výběru se nacházejí celkem čtyři díly. Jejich autor, spisovatel J. Kinney, knihy doplnil vlastními ilustracemi. Jedná se o osobitá autorská díla širokého žánrového rozpětí na pomezí prózy s hrdinou a komiksu. V Richter sérii dokonce označuje za současnou hvězdu mezi literaturou čtenou dětmi⁶⁶.

Na druhém místě souhrnu výpůjček nalézáme knihy z fantasy série o *Harrym Potterovi*, jedná se o dva díly. Spisovatelka série J. K. Rowlingová dokázala zaujmout současné čtenáře, přestože její fantasy díla o čarodějnickém učni *Harrym Potterovi* jsou na trhu již téměř dvacet

⁶⁶ Srov. dle článku dostupného na WWW: <https://zpravy.idnes.cz/deti-ctou-mene-nez-v-minulosti-den-domaci.aspx?c=A140226_185635_domaci_jj>.

let. Baví tak další dětskou generaci. První generací byla podle J. Trávníčka nejstarší část generace internetové a druhou nejmladší část generace počítačové.⁶⁷

U děl J. K. Rowlingové je pravděpodobné, že se k nim současný dětský čtenář obrací také po shlédnutí filmových adaptací, které jsou v televizi opakovaně reprízovány.

Třetí autor, kterému se podařilo české dětské čtenáře výrazněji zaujmout, byl Pierre Culliford (Peyo), belgický kreslíř komixů. Za úspěchem titulu v roce 2012 zřejmě stojí především americké filmové zpracování příběhu o Šmoulech, který byl uveden do kin v roce 2011.

Deníky malého poseroutky jsou zfilmovány zčásti, prozatím se jedná o čtyři díly. Lze se proto domnívat, že o tato díla se dětský čtenář zajímá na základě některého předchozího dílu série, nebo na doporučení okolí. Filmové zpracování, pokud k němu v budoucnu dojde, zřejmě na knihy ještě více upozorní, jak je ostatně možné pozorovat u výše uvedených literárních děl.

1.9.3 Rok 2016 podle Ankety SUK

Rok 2016, který dosud Národní knihovna ČR neuzavřela, patřil podle čtenářské ankety *SUK-čteme všichni* (dále jen SUK)⁶⁸ opět dalšímu příběhu J. K. Rowlingové, *Harry Potter a prokleté dítě*, který dokončila s dalšími dvěma autory (Thorne J. a Tiffany J.) do podoby divadelního scénáře. Druhou pozici obsadil J. Kinney a jeho nový díl *Deníku malého poseroutky*, *Staré dobré časy* a třetí příčku obsadila česká autorka I. Peroutková s knihou *Anička na řece*. Anketu SUK, vzhledem k poměrně nízkému počtu hlasujících (ročně cca od 1500 – 3000, v roce 2016 se jednalo o necelých 2000 mladých čtenářů⁶⁹), nelze srovnávat s analýzou knihoven. Vzorek sice nemá srovnatelnou výpovědní hodnotu, ale jedná se o čtenáře, kteří v daném roce vybírají díla podle vlastní oblíbenosti. Je pravděpodobné, že výpůjčky v knihovnách na výsledky ankety SUK navážou, jako v minulých letech.

1.9.4 Česká literatura pro děti a mládež ve statistikách výpůjček knihoven

Na předních místech statistiky výpůjček české literatury pro děti a mládež figurují díla, která jsou vyučujícími českého jazyka a literatury doporučována jako školní četba. Nalezneme zde knihy jako *Staré řecké báje a pověsti* od E. Petišky, *R.U.R.* od K. Čapka nebo *Spalovače mrtvol* od L. Fuchse. Mezi nejoblíbenějšími tituly literatury pro děti a mládež nejsou tyto

⁶⁷ Srov. TRÁVNÍČEK, J. *Česká čtenářská republika*, s. 252.

⁶⁸ SUK anketa 2016. Dostupné na WWW:

<http://npmk.cz/sites/default/files/soubory/2017/20_nejctenejsich_knih_2016.pdf>.

⁶⁹ SUK anketa 2016. Dostupné na WWW:

<http://npmk.cz/sites/default/files/soubory/2017/tiskova_zprava_suk_-_cteme_vsichni_2016_def.pdf>.

knihy, z důvodu jejich zařazení mezi doporučovanou či někde přímo povinnou školní četbu, zahrnuty.

V analýze výpůjček děl české literatury pro děti a mládež je zajímavá určitá vyrovnanost v podobě nízkých frekvencí výpůjček. Důvodem může být bohatá nabídka titulů bez výraznějších odlišností (podobné příběhy, témata, postavy, zpracování atd.). Pokud bychom se zaměřili na české autory dětské literatury a jejich tvorbu, lze konstatovat na základě souhrnu výpůjček, že o českou literaturu čtenáři mají zájem. Ve statistikách knihoven patří k nejpůjčovanějším autorům Věra Řeháčková, Zuzana Pospíšilová, Ivona Březinová, Jiří Žáček, Ljuba Štíplová a další. Ale jednotlivá díla do výběru nepronikla, protože statistiky výpůjček jednotlivých knih jsou nízké, jak je již uvedeno výše.

Zjištěné skutečnosti tedy potvrdily, že žebříček nejoblíbenějších děl literatury pro děti a mládež v posledních pěti letech lze určit jen podle reálné statistiky. Statistika Národní knihovny ČR z let 2011 - 2015 ale obsahuje v daném období jen sedm děl literatury pro děti a mládež. Proto je žebříček doplněn výsledky Ankety SUK za rok 2016, SUK má *totožné východisko*, a tím je *čtenářský zájem*. Na třetím místě ankety se umístila kniha české autorky, která je zároveň jediným zástupcem české literatury pro děti a mládež v žebříčku nejoblíbenějších literárních děl. Tyto závěry byly promítnuty do následující tabulky. Ta představuje výsledek výběru:

1.9.5 Deset nejoblíbenějších literárních děl pro děti a mládež za posledních pět let v českém prostředí

1.	Kinney J., <i>Deník malého poseroutky: Ošklivá pravda (2011)</i>
2.	Rowlingová, J. K., <i>Harry Potter a kámen mudrců (2000)</i>
3.	Kinney J., <i>Deník malého poseroutky: Zápisky Grega Heffleyho (2009)</i>
4.	Kinney J., <i>Deník malého poseroutky: Rodrick je king (2009)</i>
5.	Peyo, <i>Šmouli olympiáda (2011)</i>
6.	Kinney J., <i>Deník malého poseroutky: Poslední kapka (2010)</i>
7.	Rowlingová J. K., <i>Harry Potter a relikvie smrti (2010)</i>
8.	Rowlingová J. K.; Thorne J.; Tiffany J., <i>Harry Potter a prokleté dítě (2016)</i>
9.	Kinney J., <i>Deník malého poseroutky, Staré dobré časy (2016)</i>
10.	Peroutková I., <i>Anička na řece (2016)</i>

1.10 Rozbor vybraných knih

1.10.1 J. Kinney, série próz *Deník malého poseroutky* (2009 – 2016)

Hlavní hrdina série knih je Greg Heffley, jedenáctiletý chlapec, který prožívá období dospívání a s okolním světem se vyrovnává po svém - pravidelným zapisováním všeho, co se mu přihodilo, a to reálně i v myšlenkách. Nepatří mezi elitu školy, často ho potkávají různá nedorozumění a problémy, ke kterým neumí zaujmout stanovisko. Zapisování mu pomáhá vyrovnat se s každodenní realitou.

Kinney J., *Deník malého poseroutky: Ošklivá pravda* (2011)

1. vyd. - Praha: CoBoo, 2011, 217 s.

ISBN 978-80-7447-094-3 (váz.)

Překladatel: Volhejnová V.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: pomezi prózy s hrdinou a komiksu

Klíčová slova: dospívání, vztahy mezi mládeží, rodina, kluci, deníky, problémy, škola

Hlavní hrdina Greg Heffley je jedenáctiletý kluk, který prožívá období dospívání a s okolním světem se vyrovnává po svém - pravidelným zapisováním všeho, co se mu přihodilo, a to reálně i v myšlenkách. Za pár dní začíná škola a Greg se stále neusmířil se svým nejlepším kamarádem Rowleym, proto mapuje situaci a přemýšlí, kdo Rowleyho případně nahradí. Bohužel nikdo Grega nenapadá, kromě těch, které dávno z pochopitelných důvodů vyloučil. Greg tedy alespoň doufá, že Rowley dostane rozum a se začátkem školy se vrátí.

Jenže škola začne a nic se neděje, alespoň, že Greg dostal učebnici matematiky po Jordanovi Jurym, je to nejoblíbenější, o rok starší kluk. Už jen chodit po škole s jeho učebnicí je výhra. Jordan je populární hlavně proto, že pořádá báječné mejdany a každý by chtěl dostat pozvání. Greg ale zatím chodí po škole sám, bez party a kamaráda. A má pocit, že se všichni baví líp než on, třeba i proto, že mohou dávat svoje fotky na sociální síť, Greg to má zakázané. Navíc ho čeká třetí svatba strýčka a maminka začíná studovat, zdá se, že nic už nikdy nebude stejné. Ve škole nezvládá učení, nemá ho kdo vzbudit, udělat svačinu, vyprat oblečení. Navíc už začíná chodit k zubaři pro dospělé, který zjistil, že Greg má předkus a bude nosit rovnátka, a tím se ve škole definitivně zničí. Školní mejdan nedopadl nejlíp, protože se o jeho zábavu starali rodiče a učitelé. Pozvání na první velký mejdan od Jordana nakonec přišlo, ale jít na něj nemohl, protože musel odjet na svatbu strejdy Garyho. Jenže se našťěstí ukázalo, že Jordan pozval mladší kluky jen kvůli obsluze, takže Greg o nic nepřišel. Konec roku se povedl, protože se Rowley rozhodl s Gregem znovu kamarádit.

Kinney J., *Deník malého poseroutky: Zápisky Grega Heffleyho (2009)*

1. vyd. - Praha: Coobook, 2013, 218 s.

ISBN 978-80-7447-224-4 (váz.)

Překladatel: Volhejnová V.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: pomezi prózy s hrdinou a komiksu

Klíčová slova: dospívání, škola, sebevědomí, vztahy mezi sourozenci, touha po uznání

Gregovi je jedenáct, přešel na víceleté gymnázium, kde je plno velkých kluků, kteří mu nahánějí strach a kterým se snaží úspěšně vyhýbat. A dostal od matky deník, aby si zapisoval všechno, co se mu přihodí i přesto, že deníky se dávají jen holkám. Ale Greg nepíše deník, píše zápisky a v tom je rozdíl. Navíc si všechno doplňuje obrázky, aby jednou, až bude bohatý a slavný, mohl lépe při rozhovorech zavzpomínat, jak začínal, a to je dobrý důvod, proč to dělat.

Ve škole je plno příležitostí, jak se ztrapnit, první ročník je plný kluků, kteří se teprve rozkoukávají a neví, jak to chodí. Greg má staršího bratra Rodricka, ale ten mu jen škodí. Navíc se úspěšně zařadil do nejslabší skupiny, takže vlastně nemusí dělat nic a jeho občasná snaha je pak velmi ceněna.

Greg byl bohužel zařazen do třídy pro nadané, a to znamená spousta práce navíc. Snaha zviditelnit se jako pokladník školní rady také nevyšla, Greg je prostě smolař bez politické kariéry. Ještě, že má pořád svého dobrého kamaráda Rowleyho, který s ním prožívá většinu průšvihů.

Kinney J., *Deník malého poseroutky: Rodrick je king (2009)*

1. vyd. - Praha: Coobook, 2013, 218 s.

ISBN 978-80-7447-225-1 (váz.)

Překladatel: Volhejnová V.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: pomezi prózy s hrdinou a komiksu

Klíčová slova: prázdniny, sport, plavání, sourozenci, tajemství, strach z prozrazení, škola

Greg má po prázdninách ty nejhorší zážitky a nechce o tom s nikým mluvit. Nejraději by na tyhle prázdniny rychle zapomněl. Jenže má staršího bratra Rodricka, který ví, co se stalo a i přes veškeré Gregovo úsilí tajemství vyjde najevo.

Greg musel začít na přání rodičů opět trénovat v plaveckém oddílu. Byl to nejhorší možný způsob trávení prázdnin. Po tréninku ho měl vždycky vyzvednout starší bratr Rodrick, jenže

ten je nezodpovědný, otrávený a Grega nemá vůbec rád. Občas si sice vzpomněl, že ho má vyzvednout, ale většinou bylo lepší dojít domů pěšky, tři kilometry se daly ujít rychleji, než vydržet čekat na Rodricka a jeho starou dodávku. Greg má kromě staršího bratra ještě malého bratra Mannyho, oba jsou jako z jiného světa, oba Grega rozčilují. Rodrick je ale horší, protože na tajemství, které chce Greg uchovat, nahlíží jako na obchodní artikl. Celé měsíce Grega vydírá, ten se mu za každou cenu snaží vyhovět, až to jednou celé stejně praskne. Ono se vlastně toho moc nestalo, jen Greg ve snaze zničit vlastní deník, aby se nedostal do rukou Rodricka, si splete v domově důchodců svého dědy záchody. Na dámských pak stráví schovaný v kabině hodinu a půl, až si ho všimnou místní dámy a Greg je ze záchodů vyveden jako „šmírák“. Tohle je pravda a další lži přidá Rodrick, který historku rozšíří po celé škole. Život je opravdu pro Grega těžký.

Kinney J., *Deník malého poseroutky: Poslední kapka (2010)*

1. vyd. - Praha: CoBoo, 2013, 218 s.

ISBN 978-80-7447-226-8 (brož.)

Překladatel: Volhejnová V.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: pomezí prózy s hrdinou a komiksu

Klíčová slova: nový rok, předsevzetí, Vánoce, Velikonoce, dospívání, dárky, sebevědomí

V novém roce si lidé dávají předsevzetí, stejně tak to udělal Greg. Protože sám se cítí být perfektní, dá si předsevzetí, že bude pomáhat ke zlepšení ostatním lidem, ovšem k jeho údivu to nikdo neocení. Navíc je asi sám, kdo si předsevzetí plní, v jeho okolí to nikdo nedělá. Aby toho nebylo málo, v novém roce se rozhodla jeho matka, že si každý bude prát sám. Ještě, že k Vánocům dostal tolik oblečení, původně si říkal, že jsou to zase nemožné dárky, ale teď je vlastně rád, protože s tím, co má, ještě pár dnů vydrží. K tomu v novém roce posunuli autobusovou zastávku a do školy teď musí chodit s kamarádem Rowleym pěšky, hrůza. S tunou knížek na zádech to vypadá na úžasný začátek nového roku!

K tomu mu táta nařídil, že má začít sportovat, protože děti jeho šéfa sportují hodně. Aby nemusel nikam daleko chodit, začal podle jedné historky kopat díru na zahradě, do které plánoval skákat, ale rodiče mu to zakázali, takže ze sportu nakonec nic nebylo.

Po Vánocích přijdou rychle Velikonoce, je to vlastně podobné. Schází se rodina, chodí se do kostela. Gregova bláznivá rodina ovšem i v kostele na sebe okolí upozorní naprosto nestandardním chováním, a když Greg omylem hodí do košíku milodarů dvacetidolarovku a

už ji nemůže vytáhnout zpátky, doufá alespoň v božské výhody, které mu taková štědrost jistojistě přinese.

S jarem přišel ve škole opět sport, kterému se Greg už nevyhnul. Protože nebyl zrovna nejrychlejší z týmu, při fotbale skončil v brance. Jenže v brance není úplně bezpečno, takže po pár nevydařených zápasech, kdy se Greg nechtěl nechat zranit míčem a obratně před ním unikl, byl z třídního týmu vyřazen.

Naštěstí Rowley má rodiče, kteří mají permanentku k bazénu, a tak může brát Grega sebou. Greg si tím potvrdí, že je skutečně klikař, asi také proto, že je jeden z nejlepších lidí, co zná.

Kinney J., *Deník malého poseroutky, Staré dobré časy (2016)*

1. vyd. - Praha: Coobook, 2016, 217 s.

ISBN 978-80-7544-119-5 (váz.)

Překladatel: Volhejnová V.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: pomezí prózy s hrdinou a komiksu

Klíčová slova: staré časy, dospívání, současnost, pohodlí, technika, táboření, příroda

Dospělí pořád mluví o starých dobrých časech a o tom, že to dřív bylo lepší. Jenže Greg Heffley, který je stále na druhém stupni školy, si naopak myslí, že „staří“ jen závidí mladým, protože dneska je plno techniky a dalších „vychytávek“, o kterých si oni mohli jen nechat zdát.

Dřív se také lidé víc navštěvovali a více spolu komunikovali, dnes je doba rezervovanější, za což je Greg vlastně rád, protože má rád své soukromí. S rodiči se tedy neshodne, oni bojují za omezení používání mobilů, a to Greg fakt nechápe. Miluje všechny dnešní věci, elektrické zubní kartáčky, mobily, počítače i vlhčené ubrousky. Nemá rád prase, které si rodiče pořídili jako domácího mazlíčka. Také proto odjíždí na kemp, aby unikl alespoň na pár dnů z domova. Staré dobré časy se projevují i tím, že rodiče nastěhovali do domu dědu, který vnáší do jinak běžného chodu domácnosti změny, které se ovšem Grega osobně dotýkají, ale nemůže s tím nic dělat. Až jednou dostane nápad. Naučí dědečka ovládat počítač a doufá, že se na seznamce s někým seznámí a odstěhuje se. Záměr dobrý, ale když děda začal pořádat mejdany s lidmi, které náhodně na seznamce sezval, byl doma ještě větší problém, dědu musel vždycky někdo hlídat a dívat se s ním na televizi. Odjezd na kemp do přírody se nakonec jevil jako dobrý únik. Ovšem pro moderního kluka, jakým Greg bezesporu je a cítí se jím být, je pobyt v přírodě a v jiných podmínkách tak trochu nad jeho síly a nejen jeho. Nejlepší kámoš Rowley na tom nebyl líp, i ostatním polní podmínky přivodily mnoho problémů a trapasů. Před

přeteklým záchodem, bylinami vyvolávajícími alergie, společnou koupelnou, ukradenými věcmi a dalšími strašnými zážitky ho vysvobodil otec, který si pro Grega přijel.

1.10.2 J. K. Rowlingová, fantasy série *Harry Potter* (2000-2016)

Příběhy o čarodějnickém uční Harrym Potterovi na sebe navazují. Autorka v nich popisuje dobu sedmi let, které strávil hlavní hrdina studiem čar a kouzel v Bradavicích. Pro dětského čtenáře je tak snadné se s Harrym ztotožnit a dorůstat spolu s ním. Poslední kniha *Harry Potter a Prokleté dítě* na sérii volně navazuje, J. K. Rowlingová je autorkou příběhu, ke kterému vytvořili J. Thorn a J. Tiffany scénář pro divadelní hru.

Rowlingová, J. K., *Harry Potter a kámen mudrců* (2000)

1. vyd. - Praha: Albatros, 2000, 284 s.

ISBN 80-00-00788-6

Překladatel: Medek V.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: fantasy román, románová sága

Klíčová slova: fantazie, kouzla, čary, přátelství, odvaha, dobrodružství, rodina, napětí

Harry Potter je jedenáctiletý chlapec, který žije v rodině své tety, protože už nemá rodiče. Rodina je k němu velmi nevlídná, navíc se mu občas stávají věci, které napovídají, že není obyčejný chlapec. Jednoho dne se začnou objevovat zvláštní lidé a dopisy a Harry se dozví, že je malý kouzelník. Pozvání do školy čar a kouzel v Bradavicích přijímá. Vydává se na svou první velkou dobrodružnou cestu, která slibuje, že bude všechno, jen ne nudná a obyčejná. Ve škole poznává nové kamarády, Rona a Hermionu, a plno dalších spolužáků z kouzelnických rodin. Kolej Nebelvír bude na celý školní rok jeho novým domovem. Na chodbách se hemží duchové, obrazy vystupují ze svých rámců, občas se objeví nějaký ten troll nebo tříhlavý pes Chloupek. Hra famfrpál také není právě bezpečná, ale umožní získat Harrymu všeobecnou školní popularitu, jako by jí neměl už tak dost. Má totiž něco společného s největším čarodějem, který kdy po zemi chodil, s krutým Voldemortem, ale zatím ještě neví co. První školní rok připraví pro Harryho a jeho kamarády nelehký úkol, najít kámen mudrců a zachránit tak školu i celou zemi. O kámen mudrců totiž usiluje Voldemort, protože díky němu by mohl získat elixír života, a tím znovu i své lidské tělo, které v boji s Harryho rodiči před léty ztratil. Harry, Ron a Hermiona musejí projít nástrahami, jako jsou padací dveře hlídané tříhlavým psem Chloupekem, síň s létajícími klíči, šachovou síň, kouzelným zrcadlem, aby

nakonec kámen získal právě Harry. Kámen mudrců nakonec moudrý Brumbál, ředitel školy, zničí, aby se nedostal do rukou nepravému. Kolej Nebelvír získá školní pohár a děti se rozjedou domů. Jen Harry to tak necítí, ví, že jeho domov je už navždy v Bradavicích.

Rowlingová J. K., *Harry Potter a relikvie smrti* (2010)

1. vyd. - Praha: Albatros, 2008, 626 s.

ISBN 978-80-00-02122-5 (váz.)

Překladatel: Medek V.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: fantasy román, románová sága

Klíčová slova: boj, odvaha, spravedlnost, dobro, zlo, magie, přátelství, statečnost, vítězství

Sedmé pokračování o Harry Potterovi a jeho boji za dobro pro celý svět. Kouzelnický svět stojí ve válce proti nenáviděnému čaroději Voldemortovi a jeho armádě. Harry se svými nejlepšími přáteli Ronem a Hermionou jsou jediní, kteří mohou lidstvo i kouzelnický svět zachránit. Cesta k záchraně však vede nebezpečným územím, na kterém je nutné najít všechny viteály (předměty, do kterých Voldemort ukryl části své duše) a tyto zničit. Jedině tímto způsobem je možné Voldemorta porazit a on konečně zemře. Bohužel nikdo přesně neví, co hledat, protože ředitel školy v Bradavicích Brumbál, jediný člověk, který mohl napovědět, do jakých předmětů Voldemort svou duši ukryl, byl zabit, a tak nestihl Harrymu toto tajemství prozradit. Přátelé se vydávají na bezcílnou cestu. Harry Potter při hledání viteálů, které stihne včas objevit, odhalí další tajemství - skutečnost, že existují relikvie smrti, které dokáží člověka učinit pánem Smrti. Jednu z nich - hůlku, se kterou čaroděj nemůže být poražen v žádném kouzelnickém boji, vlastní bohužel Voldemort. Ten se snaží o jedinou věc, použít ji proti Harrymu a odstranit tak poslední překážku, která stojí v získání absolutní moci nad světem. Harry se ale neohroženě Voldemortovi společně s přáteli postaví a porazí jej.

Rowlingová J. K.; Thorne J.; Tiffany J., *Harry Potter a prokleté dítě* (2016) (divadelní hra podle nového příběhu J. K. Rowlingové)

1. vyd. - Praha: Albatros, 2016, 429 s.

ISBN 978-80-00-04429-3 (váz.)

Překladatel: Eliáš P.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: anglická dramata, scénáře, fantasy

Klíčová slova: scénář, pokračování příběhu, minulost, kouzla, dobrodružství, rodina

Knihu, která navazuje na úspěšnou sérii o *Harrym Potterovi*, autorka série J. K. Rowlingová nenapsala, napsala pouze příběh, ke kterému vytvořili J. Thorn a J. Tiffany scénář pro divadelní hru. Kniha není o Harrym Potterovi, je o jeho synovi. Harry se v knize objevuje a jeho postava má stále v kouzelnickém světě velký vliv. Ale jedná se o příběh jeho syna Albuse Severuse Pottera. Kniha je odlišná od série také tím, že nepojednává jenom o jednom roce v Bradavicích. Co zůstalo kompaktní se sérií je krásný příběh o přátelství a prokletí žití s minulostí a odkazem, o který nikdo neprosil. A schopnosti postavit se čelem ke svému strachu, když na tom skutečně záleží.

Uběhlo dvacet let od doby, kdy Harry Potter a jeho přátelé porazili Voldemorta. Harry se mezitím stal vedoucím Odboru pro uplatňování kouzelnických zákonů, Hermiona ministryní kouzel a Ron vlastní obchod Kratochvilné kouzelnické kejkle. Harry se oženil a stal se otcem tří dětí. Jeho malý syn Albus Severus Potter právě nastupuje do prvního ročníku školy kouzel a čar v Bradavicích. Všichni jsou plni očekávání, jak moc se bude podobat svému otci. Je ale na první pohled vidět, že kopíí otce úplně není, už podle toho, s kým se přátelí, že ho škola nebaví a vůbec v ničem nevyniká. Navíc všechny překvapí, do jaké koleje ho Moudrý klobouk zařadí. Jeho nejlepším kamarádem se stává Scorpion, syn Draca Malfove. Albus záhy získává obraceč času, poslední v Anglii a začíná podnikat dobrodružné výpravy do minulosti. V popředí děje návratu minulosti se znovu objevuje temnota, nová věštba a navrátilivší se Voldemort. Do minulosti vyrazí hlavní hrdinové celkem čtyřikrát a jak už to tak bývá, na každé z těchto výprav Albus a Scorpion něco změní. Důvod je prostý, Albus Severus se rozhodne vzít věci do svých rukou, aby napravit Harryho chyby. Je nutné cestovat časem opakovaně. Harry začíná tušit, že se něco děje. I přes to, že je Voldemort mrtvý, Harryho Pottera opět začne bolet jizva na čele, a tak všichni, kdo o tom vědí, žijí ve strachu, zda světu i jim nehrozí nějaké nebezpečí.

1.10.3 Peyo, *Šmoulí olympiáda* (2011)

1. vyd. - Praha: Albatros, 2011, 58 s.

ISBN 978-80-00-02762-3 (váz.)

Překladatel: Lázňovský M.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: komiks

Klíčová slova: šmoulové, sport, vítězství, sebevědomí, prohry, láska, přátelství

Šmoulové jsou malá modrá bezstarostná a mírumilovná stvoření. Žijí ve své šmoulí vesničce v souladu s přírodou a mluví spolu zvláštní řečí, která se nazývá „šmoulatina“. Mají mezi sebou jen jednu šmoulí dívku a tou je Šmoulinka. Vesničku řídí Taťka Šmoula, který je ze všech nejmoudřejší. Jednoho dne si posteskuje šmoula Silák, že jeho rekordy vlastně nejsou žádné rekordy, když nemá žádné soupeře. Taťka Šmoula proto vymyslí novou zábavu pro všechny ve vesničce, Všešmoulí sportovní hry. Vítěz obdrží medaili a polibek od Šmoulinky, pro kterou mají všichni šmoulové slabost. Šmoulové vytvoří dvě družstva a hry mohou začít. Zpočátku přípravě na hry nevěnuje nikdo větší pozornost, ale jak se blíží, příprav se přece jen zhostí všichni. Příležitost dostane i šmoula Nemehlo, kterého díky jeho schopnostem žádné družstvo nechtělo. Musel se připravovat sám, i když nikdy dříve nesportoval. Nakonec se díky okolnostem stane Nemehlo vítězem prvního dne her a získává i první fanoušky. I další dny v ostatních disciplínách vítězí a všem je to podezřelé, protože celé hry ovládne. Nakonec se všem přizná, je přece Nemehlo a k vítězství si pomohl nelegálně, což nemohl dále tajit. Před každým závodem použil zakázaný prostředek, totiž mast od Taťky Šmouly, a tím vždy zvítězil. Nad jeho přiznáním ale vysvětlí Taťka Šmoula, že Nemehlo od něj dostal jen pomádu na rty, o které si myslel, že je kouzelná. Tak získal ztracenou sebedůvěru a mohl vyhrávat.

Medaile a polibek od Šmoulinky jsou zasloužené, nejlepším sportovcem ve vesničce se oficiálně stal šmoula Nemehlo.

1.10.4 I. Peroutková, *Anička na řece* (2016)

1. vyd. - Praha: Albatros, 2016, 127 s.

ISBN 978-80-00-04314-2

Ilustrace: Mastníková E.

Věková kategorie: publikace pro děti

Forma, žánr: próza s hrdinou

Klíčová slova: dobrodružství, voda, řeka, přátelství, odvaha, prázdniny, poznávání

Anička a její tři kamarádky Dita, Julja a Katka plánují program na prázdniny a vymyslí společný výlet, poplují po řece. Zatím tedy jen Dita, která má „vodu“ již slíbenou a chtěla by vzít kamarádky s sebou. Jedná se o dobrodružství, které je pro ně dosud neznámé, a tudíž nesmírně lákavé. Rodiče všech děvčat souhlasí, teta Žofie a strýc Alois holčičky Dity si berou děvčata na starost. Týden poplují na kánoích po řece Lužnici a po Nežárce. Děvčata budou

poprvé v životě používat věci jako ešus, spacák, barel. To, co si Anička bere vždycky s sebou, je deník, na vodě nesmí chybět, aby si mohla denně zapsat své zážitky.

První noc v kempu pod stanem byla nesmírně dobrodružná, opečené buřtíky výborné a noc plná hvězd byla tím nejlepším kinosálem. Ráno došlo na mimořádný okamžik, děvčata se poprvé nalodila! Ze začátku byla plavba klidná a pohodová, později ale, jak se řeka klikatila a byla divočejší, došlo i na překážky, které se ale díky opatrnosti posádek dařilo překonávat. Dobrodružství číhala na každém rohu. Kromě toho se Anička naučila hrát na kytaru, parta se dozvěděla, jak významný odkaz po sobě zanechal rybníkář Jakub Krčín a že pádlování může i bolet. Na každém místě z mnoha zastávek na děvčata čekalo něco nového a zajímavého. Na konci týdne už měla za sebou bohaté zkušenosti s řekou, jezem, rybníkem i tábořením, spaním pod širákem. Upevnila navzájem svá přátelství a navíc Julja získala nového čtyřnohého kamaráda, psa, který se k nim v kempu přidal.

2 Praktická část

2.1 Ověření metod v praxi

2.1.1 Metoda *Studijní průvodci*⁷⁰

Cíl: kognitivní - účastníci se naučí formovat a vyslovovat vlastní názor

Obsah: práce s texty, práce s pracovními listy, diskuse

Metody: slovní dialogická (rozhovor, diskuse), praktická (pracovní listy s nedokončenými větami nebo otevřenými otázkami)

2.1.1.1 Ověření metody *Studijní průvodci*

Místo a datum ověření: *Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích*, přírodovědný kroužek *Žraloci*, 23. ledna 2018, v čase od 16:00 do 17:00 hodin, úvod schůzky, přímé ověření v čase od 16:00 do 16:40 hodin. Ověření bylo vedeno společně s vedoucí kroužku Mgr. Zuzanou Langovou.

Účastníci: patnáct dětí ve věku od sedmi do dvanácti let

Druh zájmové činnosti kroužku *Žraloci*: přírodovědně-ekologická

Cíle: prohlubování znalostí z biologie, práce v přírodě, vedení k soužití v kolektivu

---

⁷⁰ Srov. ČAPEK, R. *Moderní didaktika*, s. 314.

Obsah: získání biologických a ekologických znalostí - pozorování živočichů, poznávání rostlin, sázení stromků, sběr recyklovatelných surovin atd. Celoroční hra, účast na soutěžích Zelená stezka – zlatý list, vlastní soutěž Žraločí stezka. Oddílová pravidla a tradice, např. plnění oddílových slibů. Pravidelné výpravy, maratón ve čtení, oddílové turnaje, viz Školní vzdělávací program 2017 - 2018⁷¹

Metoda ***Studijní průvodci***, při níž se účastníci učí individuálně přemýšlet a odpovídat na otázky nad čteným textem, byla ověřena v prostředí přírodovědného kroužku, který se literárně-dramatickou činností nezabývá, aby byla potvrzena její univerzálnost. *Zájem o knihu představenou formou pracovních listů představoval nový cíl.*

Metody (konkrétní): diskuse formou filozofie pro děti, pracovní listy s nedokončenými větami nebo otevřenými otázkami

Prostředkem byly zvoleny pracovní listy s nedokončenými větami nebo otevřenými otázkami, které se vztahují k předloženému literárnímu textu.

Pracovní listy byly zpracovány podle knihy *Deník malého poseroutky Poslední kapka*, která patří mezi výběr nejoblíbenější literatury pro děti a mládež za posledních pět let a disponuje charakteristickými ilustracemi autora, které jsou dětem blízké. Vybrané úryvky, které prakticky reflektují běžné problémy dětí, byly využity jako průvodní texty k otevřeným otázkám v pracovních listech. Použity byly 3 úryvky s rozdílnými tématy: *šikana, dobročinnost, řešení špatného rozhodnutí.*

Otázky k tématům:

Šikana

Co je to šikana? Kdo se může stát terčem šikany? Jak ji může oběť řešit? Už jsi někdy byl/a terčem šikany/kyberšikany? Jak bys ji řešil/a, kdybys byl/a dospělý?

Dobročinnost

Co je to dobročinnost? Kdo může pomáhat a komu? Jak se pozná, že někdo potřebuje pomoc? Znáš někoho, kdo aktivně někomu pomáhá? Už ses někdy zapojil/a do dobročinné akce? Dostává ten, kdo pomáhá, odměnu? Kdo myslíš, že má větší radost, ten, kdo pomáhá nebo ten, který dostává?

---

⁷¹ DDM ČESKÉ BUDĚJOVICE, *Školní vzdělávací program 2017 – 2018*, s. 39.

Řešení špatného rozhodnutí

Výběr ze dvou možností, otevřená otázka na znázorněnou situaci viz pracovní list č. 3 v příloze.

V úvodu setkání jsem se představila a jako *aktivizující činnost jsem zvolila četbu vybraných úryvků* s dotazy, zda děti knihy o *Malém poseroutkovi* znají a zda text chápou.

Ověření v praxi - Diskuse nad tématy z pracovních listů

Na schůzku přišlo patnáct dětí ve věku od sedmi do dvanácti let, byly rozděleny do skupinek po pěti a každá skupinka vypracovala po třech tematicky odlišných pracovních listech. Ve skupinkách byly některé děti pasivní, ale měly za úkol pokusit se společně podle pravdy na otázky odpovědět a odpovědi do pracovních listů zapsat. Práci s literaturou na schůzce děti nepředpokládaly, aktivita byla předložena nečekaně. Přes počáteční nesouhlas nakonec děti předčítané úryvky z knihy vyslechly a všechny skupinky listy odevzdaly do deseti minut od zahájení práce.

Ve zbývajícím čase (třicet minut) následovala diskuse nad pracovními listy k reálným společenským tématům, kterým se věnuje autor oblíbené knihy *Deník malého poseroutky, Poslední kapka*. Témata s největší pravděpodobností již samy děti zaznamenaly nejen v literatuře.

Nápad zkombinovat výše uvedenou metodu s *Filozofií pro děti* vznikl při vlastní četbě knih *Malého poseroutky*, zaměření textu vede k filozofickým úvahám. Praktické provedení bylo upraveno pro využití v konkrétní skupině dětí, které byly nečekaně uvedeny do vzájemného dialogu nad zadaným tématem. Pragmatismus staví na „*přesvědčení, že pravdivost a podstatu věcí poznáváme nejlépe v dialogu. V dialogu můžeme své poznání a postoje konfrontovat s poznáním a postoji druhých.*“⁷²

2.1.1.2 Reflexe k metodě *Studijní průvodci*

Tím, že pracovní listy byly skupinovou prací, muselo k dialogu dojít. Při závěrečné diskusi navíc tři skupinky mezi sebou zdůvodňovaly, a to prostřednictvím svých mluvčích své názory. Každý mluvčí skupinky se navíc stal nevědomě facilitátorem, který se pokoušel udržovat diskusi a vybízet k závěrům. „*Nejenže se při filozofování rozvíjejí dovednosti dětí a*

---

⁷² BAUMAN, P. Cíle základního vzdělávání a možnosti jejich naplnění prostřednictvím výuky filosofie na prvním a druhém stupni ZŠ. In: JANDOVÁ, R. (ed.) *Příprava učitelů a aktuální proměny v základním vzdělávání*, s. 50.

*utvářejí jejich postoje, ale dostávají se ve svém poznání do pomyslných počátků filozofie, tj. myšlení vědeckého.*⁷³

Při práci se ukázalo, že i vážnější společenská témata je možné zpracovat jako volnočasovou aktivitu. Primárně ovšem práce seznámila účastníky kroužku s jednou z nejoblíbenějších knih současné literatury pro děti a mládež. Děti, které knihu neznaly, se o ni zajímaly.

2.1.2 Metoda *Svět v mé hlavě*⁷⁴

Cíl: psychomotorický - účastníci se naučí formovat své mentální představy, popsat je, dát jim hmotnou podobu

Obsah: poslech, práce s texty, práce s různými materiály

Metody: slovní monologická (četba, předčítání textů), praktická (umělecká tvorba), slovní dialogická (rozhovor)

2.1.2.1 Ověření metody *Svět v mé hlavě*

Místo a datum ověření: *Dům dětí a mládeže v Českých Budějovicích, kroužek Keramiky*, 12. února 2018, v čase od 16:30 do 18:00 hodin. Ověření jsem vedla samostatně pod vedením vedoucího kroužku Mgr. Pavla Tůmy.

Účastníci: dvanáct dětí ve věku od sedmi do patnácti let

Druh zájmové činnosti *kroužku Keramiky*: výtvarná

Cíle: u začátečníků seznámení s hmotou a základními pracovními postupy, u pokročilých členů prohloubení dovedností a znalostí, prostorového vnímání objektů, postupné získávání potřebných návyků

Obsah: tvorba plastik (zvířecí a figurativní motivy, různé objekty), drobných nádob a reliéfů, viz Školní vzdělávací program 2017 - 2018⁷⁵

Metoda *Svět v mé hlavě* je aktivita, která umožňuje účastníkům používat při práci s textem vlastní představivost, využívat obrazotvornost. Prostřednictvím řízené vizualizace se účastníci učí, jak vytvářet mentální představy a jak s nimi nakládat. Práce s obrazem byla ověřena na

---

⁷³ BAUMAN, P. Filosofické otázky v kurikulu základní školy. In: MAŇÁK, J., JANÍK, T. (ed.) *Problematika kurikula základní školy*, s. 58.

⁷⁴ Srov. Čapek, R. *Moderní didaktika*, s. 314.

⁷⁵ DDM ČESKÉ BUDĚJOVICE, *Školní vzdělávací program 2017 – 2018*, s. 24.

kroužku keramiky, který se zabývá výtvarnou činností a metodu bylo možné uvést do praxe uměleckým výkonem účastníků. Kromě podpory fantazie jedince došlo k seznámení s literárním dílem. Zájem o knihu představenou formou předčítání představoval nový cíl.

Metody (konkrétní): četba úryvků z literárního díla, umělecká tvorba účastníků na čtené téma, rozhovor

Prostředkem se stalo čtení úryvků z knihy *Harry Potter: Kámen Mudrců*, které poskytují dostatečný prostor pro fantazii. Tak mohlo být téma této bakalářské práce uvedeno do praxe a zároveň splněn *psychomotorický cíl metody* (účastníci se naučí formovat své mentální představy, popsat je, dát jim hmotnou podobu).

Na úvod, jako aktivizující činnost, bylo zvoleno seznámení účastníků kroužku s mou osobou, s knihou a s průběhem hodiny, která byla pro účastníky velmi nestandardní. Následoval krátký průzkum, který objasnil, zda všechny děti knihu znají, případně její filmovou podobu. Podle předpokladu většina dětí knihu znala, pouze tři děti odpověděly záporně. To bylo pro práci pozitivní, protože tyto děti mohly, na rozdíl od ostatních, zapojit plně svou fantazii.

Ověření v praxi – Předčítání literárního díla pro inspiraci k tvoření na kroužku keramiky.

Na schůzku přišlo dvanáct dětí ve věku od sedmi do patnácti let, všechny děti jsou výtvarně nadané a jejich zájem o keramiku je stálý, starší děti dochází do kroužku od sedmi let. Práce s literaturou na kroužku děti překvapila, vedoucí předem přítomnost cizí osoby neavizoval. Přes počáteční nedůvěru ale děti s průběhem hodiny souhlasily. Tvoření na kroužku je individuální, proto mohly děti vytvářet spontánně jakýkoli motiv, který je při čtení zaujal. Z knihy bylo vybráno šest úryvků, které se podařilo přečíst za necelých padesátpět minut. V delších odstavcích byly nabídnuty popisy předmětů a bytostí jako je famfrpálový míček „zlatonka“, škola kouzel v Bradavicích, Moudrý klobouk, tříhlavý pes „Chloupek“, Troll a létající koště Nimbus.

2.1.2.2 Reflexe k metodě *Svět v mé hlavě*

Ve zbývajícím čase, kdy už děti dotvářely, jsem četla namátkově dál, protože děti si pokračování přály. Ne pro inspiraci, ale pro čtení samotné. Posledních dvacet minut schůzky tedy poslouchaly závěrečnou kapitolu knihy, která má pokračování v celé sérii o *Harrym Potterovi*. Z reakcí dětí byl patrný zájem a upřímnost. Změna v podobě konkrétního zadání tvorby jim nakonec nevadila, četbu přijaly jako zpestření. Všem jsem při závěrečném hodnocení poděkovala za ochotu, se kterou se do tvoření na mé téma pustily, ač to pro ně bylo

neobvyklé. Na kroužku se věnují jen vlastní tvorbě, bez omezení. Vedoucí jim pomáhá zvládnout techniku, ale tematicky mají každou hodinu volnou. Zbývá jen věřit, že výrobek inspirovaný knihou o malém čaroději jim později připomene, že existuje kniha, která čeká, až ji přečtou nebo nově objeví.

Závěr

Předkládaná bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá vhodným využitím oblíbených knižních titulů pro děti a mládež posledních pěti let pro oblast rozvíjení čtenářské gramotnosti a především čtenářství v pedagogice volného času. V úvodu je popsána definice literatury pro děti a mládež, a to pomocí knihy *Teorie literatury pro učitele* (2010) od Josefa Peterky. Aktuálnější poznatky byly doplněny z dalších zdrojů, které sledují kontexty, problémy a trendy literatury pro děti a mládež. Obecně nacházejí s výchozí knihou shodu, proto byly pro relevanci hledání definice využity.

Následuje vysvětlení pojmů *volný čas* a *čtenářství dětí*, které spolu souvisí, protože jen některé děti zařazují dobrovolně čtení do svých volnočasových aktivit. V této souvislosti je zmíněna terminologie: *čtení – četba – čtenářství – čtenářská kultura* a využita pro ni byla základní definice pojmů, kterou uvedl Jiří Trávníček v knize *Česká čtenářská republika* (2017).

Pro vymezení pojmu *mimoškolní výchova* byly použity citace k tématu z webu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a z nich dále vyjmenovány oblasti pro využití literatury pro děti a mládež v pedagogice volného času. V přehledu školských výchovných zařízení a dalších subjektů, které se zabývají výchovou ve volném čase, byla zohledněna především zařízení, která zařazují do zájmových aktivit účastníků rozmanité metody literárních činností. Navazující *výběr metod práce s literárním textem* z pohledu pedagogiky volného času staví na metodách, které se cíleně využívají ve školním prostředí, protože většinu z uvedených lze s úspěchem aplikovat i v prostředí volnočasovém - mají všestranné pedagogické využití. Bylo vycházeno z publikace *Moderní didaktika* (2015) od Roberta Čapka, kterou je možné považovat, z pohledu výukových metod, za základní pramen. Dvě metody, „*Studijní průvodci*“ a „*Svět v mé hlavě*“, byly podrobněji metodicky představeny.

Volnočasové aktivity dětí a mládeže jsou dobrovolné a vzhledem k trendům současnosti zauímají stále významnější prostor. Myšlenky na vhodné zařazení oblíbených literárních děl do běžného programu dětí mimo školní prostředí jsou výzvou. Pedagog volného času ovšem musí velmi citlivě zvažovat, jaké tituly do programu účastníků uvede. Podle Ireny Prázové a jejího výzkumu publikovaného v knize *České děti jako čtenáři* (2014) je jedním z hlavních předpokladů úspěšného čtenářství proměna čtení v příjemnou aktivitu, v zábavu, aby dítě četlo ze svého zájmu a pro potěšení, nikoli z povinnosti. Bylo potřebné vytipovat vhodnou literaturu a sestavit výběr oblíbených knižních titulů pro děti a mládež posledních pěti let, se

kterým by pak následně bylo možné pracovat při volnočasových aktivitách a provést ověření pro praktickou část práce. Vznikl *žebříček deseti nejoblíbenějších knih pro děti a mládež za posledních pět let*, který byl sestaven na základě jediného klíčového hlediska – *frekvence výpůjček v knihovnách*. Toto klíčové hledisko reflektuje *zájem čtenářů*. Čtenářský zájem jako primární předpoklad potvrdil, že odborníky oceněná a doporučovaná literatura často není tou, po které dětský čtenář ve své volbě sáhne. Reálná statistika výpůjček v knihovnách, kterou poskytla knihovnice Václava Medalová-Hůdová z Jihočeské vědecké knihovny, předpoklad potvrdila. Statistiku zpracoval Vít Richter pro Národní knihovnu ČR. Rozbor vybraných knih pak položil základ k ověření metod „*Studijní průvodci*“ a „*Svět v mé hlavě*“ v praxi. Ověření metod proběhlo v Domu dětí a mládeže v Českých Budějovicích a průběh aktivit je popsán a zhodnocen i s ukázkami v praktické části této práce.

Během shromažďování podkladů pro vypracování této práce se přirozeně nabízela otázka, zda dnes ještě existují knižní tituly, které by dokázaly do volnočasových aktivit dětí a mládeže vnést pozitivní impuls, nový rozměr a v důsledku toho plošnější zájem dětské veřejnosti o čtení. Určité pozitivní trendy tato bakalářská práce ukázala, na trhu jsou knižní tituly, o které mají děti zájem a při volnočasových aktivitách je pak možné jejich prostřednictvím rozvíjet a podporovat čtenářství. Ovšem zda tomu tak bude i v blízké budoucnosti, kdy mobilní telefony a další interaktivní média ovládnou s největší pravděpodobností ještě větší část lidských aktivit, je opět otázkou.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

BAUMAN, P., Cíle základního vzdělávání a možnosti jejich naplnění prostřednictvím výuky filosofie na prvním a druhém stupni ZŠ. In JANDOVÁ, R. (ed.) *Příprava učitelů a aktuální proměny v základním vzdělávání*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2005, s. 46-52.

BAUMAN, P., Filosofické otázky v kurikulu základní školy. In MAŇÁK, J.; JANÍK, T. (ed.) *Problémy kurikula základní škol*. Brno: PdF MU, 2006, s. 52-64.

BEDNÁŘOVÁ, J. *Literatura mě baví*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2014, 48 s. ISBN 978-80-7494-045-3.

ČAPEK, R. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015, 624 s. ISBN 978-80-247-3450-7.

ČEŇKOVÁ, J.; URBANOVÁ, S.; BALÁSZOVÁ, A. *Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí*. Praha: Obec spisovatelů, 2009, 271 s. ISBN 978-80-904218-3-7.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

KOŠŤÁLOVÁ, H. *Sady úloh pro rozvíjení čtenářské gramotnosti žáků*. Kritické listy: čtvrtletník pro čtenářskou gramotnost a kritické myšlení ve školách, 40/2010, s. 17-20. ISSN 1214-5823.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014, 145 s. ISBN 978-80-7290-666-6.

PETERKA, J. *Teorie literatury pro učitele*. Vyd. 3. Praha: MME, 2010, 346 s. ISBN 978-80-239-9284-7.

PRÁZOVÁ, I.; HOMOLOVÁ, K.; LANDOVÁ, H.; RICHTER, V. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014, 136 s. ISBN 978-80-7491-492-8.

TOMAN, J. *Didaktika čtení a primární literární výchovy*. Č. Budějovice: Jihočeská univerzita, 2007. ISBN 978-80-7394-038-6.

TRÁVNÍČEK, J. *Česká čtenářská republika*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i., a nakladatelství Host, 2017, 447 s. ISBN 978-80-88069-50-8.

RICHTER, V. *Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách*. Čtenář: měsíčník pro knihovny, 1/2017. s. 20-22. ISSN 0011-2321.

MŠMT, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, Praha, 2016, 165 s.

Vlastní zápisy autorky BP pořizené na přednáškách TF JČU

POKORNÝ, J. *Osobnostně-sociální výchova*. Teologická fakulta Jihočeské univerzity. Vlastní zápis z přednášky. České Budějovice, 2. 12. 2017.

KOČEROVÁ, M. *Aplikovaná pedagogika volného času*. Teologická fakulta Jihočeské univerzity. Vlastní zápis z přednášky. České Budějovice, 25. 11. 2017.

Díla literatury pro děti a mládež - výběr

KINNEY J. *Deník malého poseroutky: Ošklivá pravda*. Praha: CoBoo, 2011, 217 s. ISBN 978-80-7447-094-3.

KINNEY J. *Deník malého poseroutky: Zápisky Grega Heffleyho*. Praha: CoBoo, 2013, 218 s. ISBN 978-80-7447-224-4.

KINNEY J. *Deník malého poseroutky: Rodrick je king*. Praha: CoBoo, 2013, 218 s. ISBN 978-80-7447-225-1.

KINNEY J. *Deník malého poseroutky: Poslední kapka*. Praha: CoBoo, 2013, 218 s. ISBN 978-80-7447-226-8.

KINNEY J. *Deník malého poseroutky, Staré dobré časy*. Praha: CoBoo, 2016, 217 s. ISBN 978-80-7544-119-5.

PEROUTKOVÁ I. *Anička na řece*. Praha: Albatros, 2016, 127 s. ISBN 978-80-00-04314-2

PEYO. *Šmoulí olympiáda*. Praha: Albatros, 2011, 58 s. ISBN 978-80-00-02762-3

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a kámen mudrců*. Praha: Albatros, 2000, 284 s. ISBN 80-00-00788-6.

ROWLINGOVÁ, J. K. *Harry Potter a relikvie smrti*. Praha: Albatros, 2008, 626 s. ISBN 978-80-00-02122-5.

ROWLINGOVÁ J. K.; THORNE, J.; TIFFANY J. *Harry Potter a prokleté dítě*. Praha: Albatros, 2016, 429 s. ISBN 978-80-00-04429-3

Internetové zdroje

iDES.cz., JIŘIČKA J. *Čtení baví skoro polovinu dětí, největším hitem je malý poseroutka* [online]. 2014 [cit. 2018-03-05] Dostupné na WWW: <https://zpravy.idnes.cz/deti-ctoumene-nez-v-minulosti-den-omaci.aspx?c=A140226_185635_domaci_jj>.

DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE ČESKÉ BUDĚJOVICE. *Školní vzdělávací program*. [online]. 2018 [cit. 2018-03-08] Dostupné na WWW: <http://www.ddmcb.cz/images/ddm/dokumenty/2018_SVP_DDMCB.pdf>.

MACKŮ, R. *Základy pedagogiky volného času*. Východiska rozvoje pedagogiky volného času. Studijní materiály [online]. 2013-2018 [cit. 2018-03-05] Dostupné na WWW:<<https://drive.google.com/drive/folders/0B8CRctGvnT2YflJMcExGbUtRWWZidE1OUExHWUxNRE80RDVMaHZDWTJORINyOUtPUWJCV1k>>.

METODICKÝ PORTÁL RVP, SMOLÍKOVÁ, K. *Předškolní vzdělávání a klíčové kompetence* [online]. 2006 [cit. 2018-03-05] Dostupné na WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/990/predskolni-vzdelavani-a-klicove-kompetence.html/>>.

MŠMT ČR, *zájmové a neformální vzdělávání* [online]. 2013-2018 [cit. 2018-03-05]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-a-neformalni-vzdelavani>>.

MŠMT ČR, *neformální vzdělávání* [online]. 2013-2018 [cit. 2018-03-05]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/neformalni-vzdelavani-1>>.

MŠMT ČR, *zájmové vzdělávání* [online]. 2013-2018 [cit. 2018-03-05]. Dostupné na WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>>.

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÉ MUZEUM J. A. KOMENSKÉHO, *tisková zpráva k anketě „SUK čteme všichni“* [online]. 2017 [cit. 2018-03-05] Dostupné na WWW: <http://npmk.cz/sites/default/files/soubory/2017/tiskova_zprava_suk_-_cteme_vsichni_2016_def.pdf>.

RICHTER, V. *Co se půjčovalo ve veřejných knihovnách v roce 2015-1. část*. Čtenář: měsíčník pro knihovny, 5/2017. [online]. 2017 [cit. 2018-03-05] Dostupné na WWW: <<http://ctenar.svkk1.cz/clanky/2017-roc-69/5-2017/statistiky-co-se-pujcovalo-ve-verejnych-knihovnach-v-roce-2015-%E2%80%93-1-cast-170-2506.htm>>.

SUK ANKETA 2017, *dvacet nejčtenějších knih roku 2016 na základě výsledků ankety dětí* [online]. 2017. [cit. 2018-03-05] Dostupné na WWW: <http://npmk.cz/sites/default/files/soubory/2017/20_nejctenejsich_knih_2016.pdf>.

ZPRÁVA O ČESKÉM KNIŽNÍM TRHU 2014/2015. [online]. 2015 [cit. 2018-03-05] Dostupné na WWW: <http://ipk.nkp.cz/docs/zprava_o_ceskem_kniznim_trhu_14-15>.

Seznam příloh

Příloha č. I. Pracovní list č. 1 – Šikana. Volný námět a použité ilustrace z knihy *Deník malého poseřoutky: Poslední kapka*, sestavila autorka bakalářské práce

Příloha č. II. Pracovní list č. 2 – Dobročinnost. Volný námět a použité ilustrace z knihy *Deník malého poseřoutky: Poslední kapka*, sestavila autorka bakalářské práce.

Příloha č. III. Pracovní list č. 3 – Řešení nepříjemné situace. Volný námět a použité ilustrace z knihy *Deník malého poseřoutky: Poslední kapka*, sestavila autorka bakalářské práce.

Příloha č. IV. - Fotodokumentace z keramického kroužku v Domu dětí a mládeže České Budějovice.

Přílohy

Příloha č. I. Pracovní list č. 1 - Šikana

ŠIKANA – hrozné slovo, ale existuje...

Malý poseroutka ji prožívá po svém, někdy v představách...

A ty? Zjistí si, co o ní víš a to, jak bys ji vlastně řešil/a...

Co je to šikana?
je chování jedné

X Kdo se může stát terčem šikany?
spol. slabší osoba, jedinaček

X Jaké má šikana podoby?
posmívání, vyčleňování, mlácení

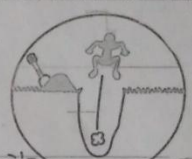
X Jak ji může oběť řešit?
řít to učitelům nebo rodičům kamarádovi

Už jsi někdy byl/a terčem šikany/kyberšikany?
LJO E. napít

Která forma šikany je podle tebe nejhorší a proč?
mlácení ubližuje člověku

Jak bys ji řešil/a, kdybys byl dospělý?
volání policii rodičům 158

Včera u oběda vykládal Albert Sandy všem okolo o nějakém člověku z Číny nebo z Thajska nebo odkud, co dokázal vyskočit z místa metr osmdesát vysoko, fakt beze srandy. Dělal to prý tak, že si vykopal díru deset centimetrů hlubokou a pak skákal ven a dovnitř tak asi stokrát. Druhý den ten člověk tu díru zdvojnásobil a zase skákal ven a dovnitř. Asi tak pátý den byl už skoro jako klokan.

Příloha č. II. Pracovní list č. 2 - Dobročinnost

DOBROČINNOST – Malý poseroutka ji chápe po svém, někdy ne úplně nezištně...

A ty? Zjisti si, co o ní víš a proč ji lidé vymysleli...

Co je to dobročinnost?

Dělat někomu pomáhat

Přibližně v polovině bohoslužby chodili s košíkem, ať lidi přispěli na chudé.

Kdo může pomáhat a komu?

*BOHATEJ DÁ VÁ
chudým*

Sám jsem žádné peníze neměl, tak jsem se šeptem zeptal mámy, jestli by mi nedala dolarovku. Když pak košík přišel ke mně, dal jsem si záležet, abych ten dolar do košíku dal pěkně nápadně - ať Holly vidí,

Jak se pozná, že někdo potřebuje pomoc?

*KDYŽ NEMLUVÍ
a je smutný*

jak jsem štedrý.

Znáš někoho, kdo aktivně někomu pomáhá?

bohužel ne

Už jsi se někdy zapojil/a do dobročinné akce?

ANO

Ale když jsem tam ty peníze hodil, uvědomil jsem si, že mi máma dala DVACETIDOLAROVKU, ne dolar. Pokusil jsem se košík ještě zarazit a rozměnit to, ale bylo pozdě.

Dostává ten, kdo pomáhá, odměnu?

NE

Tedy doufám, že za TENYLE dar budu mít v nebi aspoň nějaké plusáky.

Kdo myslíš, že má větší radost, ten kdo pomáhá nebo ten, který dostává?

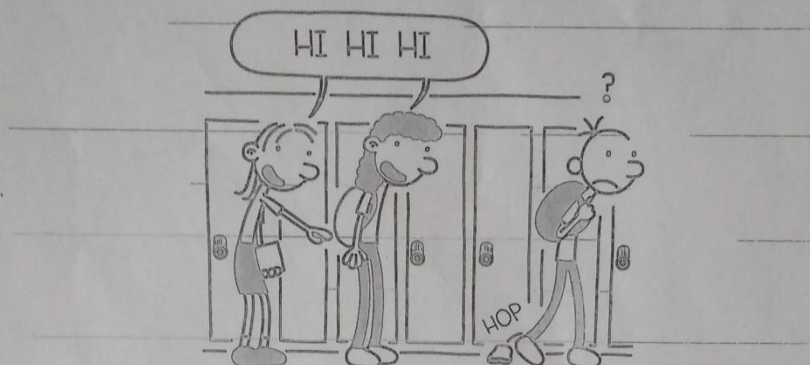
oba stejně

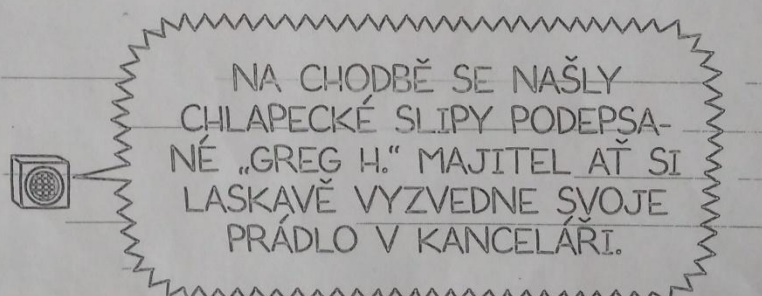
Příloha č. III. Pracovní list č. 3 – Řešení nepříjemné situace

Přečti si a představ situaci:

Šel jsem po chodbě kolem pár holek a z jedné nohavice mi zrovna vypadly použité slipy. Pochodoval jsem dál jakoby nic a doufal jsem, že si ty holky budou myslet, že ty slipy nejsou moje.

Ale TOY/LE rozhodnutí se mi pěkně nevyplatilo.

Porad' prosím, co má Greg Heffley udělat.

Má jen 2 možnosti:

1. Dojít do kanceláře

a. *řekne jí, že to jsou jeho slipy a že se ho to stalo*

2. Dělat, že neslyší hlášení

a. *řekne jí, že to jsou jeho slipy a že se ho to stalo*

Příloha č. IV. - Fotodokumentace z
keramického kroužku v DDM České
Budějovice

Četba úryvků z literárního díla pomáhala
umělecké tvorbě účastníků. Kniha *Harry
Potter: Kámen mudrců* poskytuje mnoho
námětů.

Anotace

KOLLEROVÁ, B. Oblíbené knižní tituly pro děti a mládež posledních pěti let a jejich využití v pedagogice volného času. České Budějovice 2018. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce H. Zbudilová.

Klíčová slova

Literatura pro děti a mládež, volný čas, možnosti zapojení literárních děl do mimoškolní výchovy, čtenářství dětí, oblíbené knižní tituly posledních pěti let, čtenářské výzkumy, metodika práce s literárním textem

Bakalářská práce se zabývá oblíbenými knižními tituly pro děti a mládež posledních pěti let a možnostmi jejich využití pro rozvíjení čtenářství v pedagogice volného času. Teoretická část se zabývá definicí literatury pro děti a mládež, možnostmi mimoškolní literární výchovy a výsledky čtenářských průzkumů oblíbených žánrů a knih. Navazuje výběr deseti nejoblíbenějších knižních titulů pro děti a mládež posledních pěti let a jejich rozbor. Praktická část je zaměřena na ověření metod práce s textem ve volnočasových aktivitách dětí a mládeže pomocí sady pracovních listů a dále formou předčítání úryvků z vybrané knihy. Ověření metod v praxi je doplněno reflexí.

Abstract

KOLLEROVÁ, B. Favorite book titles for children and youth of the last five years and their use in leisure time education. České Budějovice 2018. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Pedagogy. Supervisor H. Zbudilová.

Keywords

Literature for children and youth, leisure time, possibilities of engaging literary works in extracurricular education, reading of children, popular book titles of the last five years, reader research, methodology of work with literary text

This bachelor thesis deals with popular book titles for children and youth of the last five years and possibilities of their use for development of reading in leisure time education. The theoretical part deals with the definition of literature for children and youth, possibilities of extracurricular literary education and the results of reading surveys of popular genres and books. It follows the selection of ten of the most popular book titles for children and young people in the last five years and their analysis. The practical part is focused on the verification of methods of working with texts in leisure activities of children and youth with the help of a set of worksheets and in the form of readings of excerpts from selected book. Verification of methods in practice is complemented by reflection.